

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД

**“Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського”**

кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності

МАТЕРІАЛИ

IV Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених

**“КОНЦЕПТИ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО
СУСПІЛЬСТВА”**

(Одеса, 21-22 травня 2021 року)

Одеса -2021

УДК: 1:403:316.6(08)

К 65 Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства :
Матеріали IV Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства» (Одеса, 21-22 травня 2021 р.) 65 с.

Рецензенти:

Єременко Олександр Михайлович – доктор філософських наук, професор кафедри філософії Національного університету «Одеська юридична академія»

Романенко Михайло Ілліч - доктор філософських наук, професор кафедри філософії Комунального закладу вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти»

Збірник матеріалів IV Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства» вміщує матеріали, які досліджують соціокультурні засади трансформацій ціннісної сфери життєдіяльності суспільства, аналізують соціокультурні трансформації молодіжного соціуму, показують соціокультурні трансформації освітнього середовища та розкривають проблемні моменти культури бізнесу в умовах соціокультурної трансформації сучасного українського суспільства, а також розглядають синергетику як самоорганізаційну систему у суспільстві, що трансформується. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, студентів.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 12 від 27 травня 2021 року)

«Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства»**21-22 травня 2021 року****ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ****Голова:**

О. Я. Чебикін – ректор Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор психологічних наук, професор, академік НАПН України, Заслужений діяч науки і техніки України.

Заступники голови:

Копусь Ольга Антонівна – перший проректор з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор педагогічних наук, професор.

Койчева Тетяна Іванівна – проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор педагогічних наук, професор.

Борінштейн Євген Русланович – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Члени оргкомітету:

Лісеснко Олена Василівна – доктор соціологічних наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності, завідувач історико-філософського відділення Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Петінова Оксана Борисівна – доктор філософських наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Балашенко Інна Валеріївна – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Атаманюк Зоя Миколаївна – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Помічники:

Пазюк Руслана – лаборант кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності, студентка історико-філософського відділення Університету Ушинського.

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

Борінштейн Євген Русланович (Одеса) – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

РОЗВИТОК ЛЮДСТВА: ВІД БІОЛОГІЧНОГО СТАНУ ДО СОЦІОКУЛЬТУРНОГО (ТОЧКА ЗОРУ СОЦІАЛЬНОГО ФІЛОСОФА)

З моєї точки зору, коли ми досліджуємо людину, то треба починати з архаїки (грец. – стародавнини), з тих перших кроків, які робить людство на шляху культурного розвитку. Слід підкреслити, що архаїчна, або первісна, культура виглядає такою тільки для нас, для людей, що належать сучасності.

Вона постає в наших очах вельми примітивною, і нам починає здаватися, що в давні часи люди в організації свого життя ще чогось не подумали, не розраховували і не зрозуміли. Однак первісна культура не потребує ні в похвалах, ні в засудженні: в період свого розквіту вона була даністю і не могла бути піддана будь-якого роду критиці. Розуміння цієї обставини дуже важливо. Тому «примітивність» тут бажано розуміти як «особливість». Така точка зору не є новиною. Її сповідують вчені різних напрямів та течій [1, с.15; 2, с. 9; 3, с. 44].

Своєрідною рисою поведінки людей цього далекого часу було, наприклад, те, що в примітивних культурах погано розрізняли наявне і уявне. Люди довіряли, вірили в слово і вигадку розцінювали як реальність. Тому в зазначеному плані культура була більш «буквальна», ніж культура нашого часу. У багатьох випадках така «чуттєвість» думки грала позитивну роль. Наприклад, «заклинання звіра» перед прийдешньою полюванням на нього.

Чи існують такі ("буквалістські!") зв'язки і відносини всередині сучасної культури? Так, але вони не буквальні. Вони – завжди метафоричні. Однак до недавнього часу вчені вели суперечки: чи пов'язаний акустичний вигляд слова з тим, що воно позначає? З першого погляду може здатися, що це так: «жук» він дзижчить. Але можливий і інший приклад: в російській - мові слово «яма» вказує на значне поглиблення в землі, а в Японії слово «яма» - це гора («Фудзі-яма»).

Отже, віра в те, що «позначає» має бути схоже з «позначається», виростає з архаїки. Колись людина давала імена предметів, і вони відповідно ставали їх символами (емоційними «двійниками»). Саме тому стародавні люди (про що свідчать спостереження етнографів) не розрізняли символ і річ. Слово-ім'я починало жити самостійним життям. Так і наші сучасники часом побоюються говорити вголос про небезпеки і хвороби, боячись, що слова можуть «притягнути» до себе відповідні події.

До початку ХІХ століття, коли, здавалося б, все людство йшло по шляху прогресу, первісна культура не розчинилася в океані часу. У ХХІ столітті, столітті так званої «розсудливості» та чи не безмежних технічних можливостей,

архаїка знаходиться біля нас, хоча нам не завжди хочеться зізнаватися в цьому. Тисячі років архаїчної культури не могли зникнути безслідно.

Так, одним з її елементів, що дійшли до наших днів, є «культ предків». Стародавні люди не могли повірити в смерть, вони вважали, що померлі живуть десь поруч з ними, спостерігають і коментують їх вчинки. Звідси ритуали і обряди, що дійшли до наших днів, заклики живуть до відповідної поведінки з мотивуючою посиланням на героїв і гідних людей минулого історичного часу. Як якщо б вони (кого вже немає!) споглядали тих, хто продовжує жити.

Існують також незліченні прикмети (архаїчного) минулого: амулет в реактивному літаку, татування, боязнь темряви, привидів та інше. При цьому чим актуальніше і навіть небезпечніше (для людини) життєва ситуація, тим помітніше прояв рис архаїки в поведінці людей.

Люди доісторичного часу ставилися до символу як до речі. Символи жили в уяві людей в тісному єднанні з тим, що було ними позначено.

Тварина, рослина, неживий предмет – всі вони в просторі думки отримували чітко позначене словом місце. Історично дуже повільно почала формуватися реальність нового типу-духовна культура.

Саме на історичному шляху людства, а особливо з того часу, коли людина почала усвідомлювати себе особистістю, культура стала самодостатнім явищем. Вона визначила функціональний напрямок і почала виконувати дію, визначену законами розвитку суспільства. Вже в стародавні часи, коли почалося свідоме пізнання навколишнього середовища, людина стала затверджуватися через специфіку засобів (технологій) діяльності, виробляючи кінцевий продукт, тобто результат своєї праці. Поведінка свідомо мотивується і регулюється не тільки біологічними, а й соціальними інтересами і вимогами, прийнятими в цьому середовищі, правилами, їх нормують. Це створювало «впорядковані» колективи, які виробляли загальноприйнятні цінності.

Проводилися символічні визначення явищ і понять, сконструйовані з метою фіксації і трансформації соціально значущої інформації, знань, уявлень, ідей, досвіду. Все це робило розширення виробництва, розподілу і споживання соціальних благ. Культура як уособлення процесу життєдіяльності виробляла своєрідний комплекс (правила гри) колективного співіснування, визначала критерії оцінювання тих чи інших інтелектуальних дій, виробляла методи і методики передачі інформації, що сприяло розвитку суспільства.

Людство хоча і було єдиним біологічним видом, ніколи не було єдиним соціальним колективом. Земна твердь освоювалася людиною нерівномірно. Це пояснювалося природними і кліматичними умовами. Відповідно кожна група розвивалася ізольовано, безвідносно один одного як у часі, так і в просторі. Відповідно цивілізаційний процес істотно різниться у народів кожної історичної епохи, а також кожного континенту. Навіть на одному континенті проживають різні за віком етнічні спільноти, що істотно позначається, зокрема, на розвитку культурного процесу. Тому культурні досягнення мають специфічні особливості у народів різних регіонів Землі.

Культура, як і культурний процес, - це постійне самооновлення, вироблення нових форм, засобів задоволення інтересів і потреб людей в

залежності від конкретної соціально-економічної ситуації з урахуванням регіональних особливостей (вони завжди здатні до саморозвитку, тобто до ускладнення організаційних параметрів всієї системи).

Відмічу, що до ХХ століття культурний процес розвивався переважно на макрорівні без видимих взаємозв'язків із загальним розвитком. Можна навести багато яскравих прикладів: культура Греції та Риму не впливала на культуру Американського континенту, культура епохи Відродження розвивалася без зв'язків з культурами Далекого Сходу та інше.

Культура як явище – це спільне надбання колективної життєдіяльності людей, але безпосередніми творцями художніх цінностей особистості, адже кінцевий продукт може створити лише індивідуум, і тільки потім цей продукт стає надбанням людства. Тому особистість – це та рушійна сила, яка творить колективний культурний процес.

Коли людство усвідомило культуру як систему цінностей, норм, традицій, як знакову систему для закріплення і передача досвіду комунікації і регуляції поведінки, культура вийшла на рівень самодостатнього явища. Початкові форми засновані на міфології, магії і ритуальній обрядовості. З удосконаленням суспільних відносин ускладнювався і культурний процес. Культурний процес розвивається протягом історичного часу виходячи з потреб суспільства за наявності творців, здатних реалізувати в художніх формах ідею, висунуту суспільством.

Важливо відмітити особливість культури, яку побіжно констатує П.С.Гуревич: культура характеризує здатність людини до свobodної творчої діяльності [4, с. 33]. На мій погляд, це є знаковим, бо доводить, що свобода є природною властивістю людини, а культура як сукупність суспільних досягнень розвиває свободу і закріплює її існування в нормативно-правовій базі суспільства.

З розвитком суспільних відносин розвивається і ускладнюється культурний процес; в ньому диференціюється духовна і матеріальна культура, утворюючи спеціалізовані форми, при цьому кожна отримує самодостатній напрямок і має тенденцію виділення в галузі, побічно взаємопов'язані з загально-культурологічним розвитком.

Усвідомлення тісного взаємозв'язку культури і соціуму призвело до розуміння єдності соціокультурного в людині. Соціокультурне – це єдність соціального і культурного, пов'язана з конкретною діяльністю людини во всіх формах буття..

Провідними формами соціокультурного процесу стали мистецтво (образотворче, театр, архітектура, музика, хореографія), філософія, релігія, наука, література, мораль, право, політична ідеологія, на базі яких культурологічна думка набуває рис культурологічних досліджень з ознаками систематизованих нормативних знань. В результаті накопичення конкретних емпіричних спостережень формується система культурологічних навчань. Згодом вони стають професійною справою вчених кожного з позначених напрямків. До другої половини ХІХ століття кожне з них розвивалося самостійно, без урахування міжпредметних взаємозв'язків, і лише на початку

XX століття були зроблені спроби виробити узагальнюючі підходи до формування наукових основ культурології, бачення її як цілісного явища, вивести загальне і відмінне в загально-історичному і культурологічному розвитку окремих народів, а також розвитку культурного процесу в цілому. І тільки в другій половині XX століття були вироблені цілісні уявлення про розвиток культурного процесу, культурної творчості, соціокультурного.

Але саме системне-філософське розуміння розвитку людства надало можливості аналізу соціокультурного як змістовного Монблану Homo Sapiens.

Список використаних джерел

1. Найдорф М.И. Основные понятия культурологи. Одесса: Друк, 2005. 192 с.
2. Романов Ю.И. Культурология. Санкт-Петербург: Питер, 2007. 206 с.
3. Тэйлор Э.Б. Первобытная культура. Москва: Политиздат, 1989. 573 с.
4. Гуревич П.С. Культурология: учебник для вузов. Москва: Гардарики, 2007. 280 с.

Aksonova Vira Ihorivna – Doctor of Philosophy, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Professional Pedagogy and Social Sciences and Humanities Flight Academy of the National Aviation University,

Sklovsky I.Z. – Doctor of Philosophy, Associate Professor at the Department of Philosophy, Sociology and Management of Socio-Cultural Activity South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky

METHODOLOGICAL CONCEPTS OF PHILOSOPHY AND SCIENCE USED IN THE COGNITIVE ACTIVITY OF A MODERN RESEARCHER

Philosophy primarily teaches thinking, creatively solving problems, diverse issues, or conducting research. According to Hegel, philosophy is a living soul of culture. The subject of philosophy - is nature, society, thinking, considered from the angle of objective-subjective relations. In other words, the subject of philosophy is "man and world". Philosophy is a form of knowledge of the most general principles of being and the characteristic features of its philosophical comprehension is universalism and substantiality. A characteristic feature of the style of philosophical thinking is doubt.

Philosophy replenishes and deepens its ideas about the world in the process of synthesizing the results of the whole complex of sciences, assimilating in its conceptual-categorical apparatus the last main achievements.

Functions of philosophy are cognitive, worldview, methodological, critical, axiological, ontological, cultural, heuristic, informational, communicative and educational. Dialogue of concepts, thoughts, views in the modern world acts as a factor in the development of the philosophical process.

The heuristic functions of philosophy, aimed at solving new ideas and categorical structures that could become the basis of the culture of the future of the human world, are at the forefront of this dialogue.

The scientific work of any specialist objectively requires understanding of their scientific picture of the world, understanding of those phenomena and processes occurring in a real fast-moving world, as well as the successful application of general and specific methods during research. This contributes for the mastery of scientific deep philosophical knowledge.

Philosophical training of future applicants for a scientific degree is an important part of their overall scientific training and should promote the recognition of philosophical, epistemological, methodological and socio-cultural criteria for research by young scholars. One of them is the criterion of scientific knowledge. Unfortunately, one of the disadvantages of ideological and methodological training of future scientists is the identification of scientific knowledge with knowledge as certain information, hence the substitution of science by mysticism, religion, stories "eyewitnesses", etc. The essence of the criteria of scientific knowledge defines such an industry as the philosophy of science.

In particular, the criteria for scientific knowledge are understood as its validity, reliability, contradiction, the ability to confirm empirically, the possibility of multifaceted experimental reproduction, conceptual connectivity, ability to predict, etc. The indicated criteria are characteristic for all without exception of sciences - from philosophical, mathematical and cybernetic to natural sciences, technical and humanitarian sciences.

It should be noted that philosophy, as a form of theoretical knowledge, has much in common with science as a system of knowledge and social institute. Science is the basis not only of scientific rationality, but also of scientific irrationality, which includes scientific intuition, imagination and creativity. Science acquires knowledge, including from its environment, but it checks them to be true only to its own means. It is clear that at different stages of the formation and development of philosophy and science, their mutual influence was not linear and one-vector. It is known that philosophical knowledge historically arises the first. And this fact already indicates the conceptual role of philosophy in science as a form of social consciousness. However, science, especially in different periods of its development, was significantly influencing the philosophical comprehension of various types of being. Both science and philosophy tend to theoretically substantiate their positions and prove them. Philosophy carries out a number of cognitive functions, related to the functions of science. The most important of them is the generalization, integration, synthesis of all kinds of knowledge, the discovery of the most general patterns, relationships, interactions of the main subsystems of being; formation of hypotheses about general principles, tendencies of development; primary hypotheses about the nature of specific phenomena that are not processed by special scientific methods yet. In modern civilized world, the productive dialogue and the intensive interaction of different cultures are of fundamental importance. The heuristic functions of philosophy, aimed to solve such new ideas and categorical structures that could

become the basis of the culture of the future of the human world, are at the forefront of this dialogue.

Human thinking is a subject to logical laws and it proceeds in logical forms, regardless of the science of logic. People think logically, not even knowing that their thinking is a subject to logical laws. But this does not mean that it is not necessary for lawyers or other people to study the logic. Knowledge of laws and forms of thinking, their conscious use in the process of cognition increases the professional culture of thinking specialist, develops the ability to think more competently, develops a critical attitude to their own and other's thoughts. Therefore, the thought that the study of logic is not practical is false. Let's try to consider the significance of logic for professional activity in this work.

To think logically means to think accurately and consistently, without contradictions in your thoughts, to be able to expose logical errors. These qualities of thought are of great importance in any area of scientific and practical activity.

Logical literacy is a necessary feature of the scientist's education.

The researcher widely uses logical categories such as concept, judgment, inference, deduction, induction, analogy, version, proof and denial, knowledge of which greatly enhances the culture of thinking, the professional level of research of legal phenomena.

The culture of thinking is a necessary condition for the culture of research, cognition, culture of substantiation of the findings, propositions.

Logic, raising the culture of thinking, directly affects the process of cognition of the scientific truth.

LIST OF REFERENCES

1. Aksyonova V. Philosophy of science. Guide for students, masters, graduate students and distance learning education (Lectures, lectures notes, lectures video ppt, lectures audio). (Курс лекцій з філософії науки. Навчально - методичний посібник для аспірантів). Part I.(52 p.). Part II. (136 p.). Part III. (24p.). Kropivnytskyi FA NAU, 2016.

2. Aksyonova V., Sklovsky I. Personality as phenomenon of civilized adoption of European values//Problem space of society: philosophical-communicative and pedagogical interpretations. Collective monograph. Part I. Warsaw, Poland, 2019. P. 126-141.

3. Аристотель. Сочинения: В 4 т. М: Мысль, 1983.

4. Борінштейн Є. Виктимізація личности в современном обществе в условиях пандемии коронавируса. Освіта та соціалізація особистості //Матеріали VII Всеукраїнської інтернет – конференції (Одеса, 24-25 квітня 2020 р.). С. 3-5.

5. Бэкон Ф. Соч.: В 2-х т. Т.1 М.: Мысль, 1972.

6. Вернадський В. Кілька слів про ноосферу // Філософія як рефлексія духу. Хрестоматія. Львів: Видавн. Центр ЛНУ ім. І. Франка. С. 168—179.

7. Декарт Р. Соч.: В 2-х т. Т.2. М.: Мысль, 1989.

8. Кант І. Критика чистого розуму / Пер. з нім. та прим. І. Бурковського. К.: «Юніверс»,

2000. С. 15 – 39.

9. Jose Ortega y Gasset Man and people. R. Trask. First published 1963. Printed in the United States of America. 272 p.

10. Philosophy An introduction through original fiction and discussion. University of Redlands Random. New York 1979. 248p.

Добролюбська Юлія Андріївна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри всесвітньої історії та методології науки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

ДО КЛАСИФІКАЦІЇ КЛЮЧОВИХ ПАРАДИГМ ІСТОРІОПИСАННЯ

В розвитку історичної думки можна виділити чотири ключові парадигми, чотири відповіді на питання про адресацію та причини потрібності в історичній науці. У своєму розвитку ці підходи конкурували, змінювали один одного, були більш-менш притаманні різним традиціям, однак співіснують досі.

У витоків історичного знання, в пору усного переказу, функцією «історії» було епіки-героїчне обґрунтування величі племені в цілому та родів вождів. Так закладалися основи найдавнішої парадигми історіописання – панегіричної. Як бачимо, незважаючи на своє донаукове походження, вона виявиться вельми живучою [3, с. 45-50]. У найдавніших цивілізаціях Сходу офіційне літописання носило пропагандистсько-панегіричний характер, обґрунтовуючи та прославляючи діяння правителя. Зародження критичної історичної думки пов'язане з античністю. З одного боку, вона породила історичну науку як таку. З іншого боку, різке розширення в античному полісі кола повноправних освічених людей поставило питання про адресацію історії. Історик став звертатися до суспільства, до досить широкого кола грамотних людей. Історія розумілася при цьому як засіб розваги публіки та повчання її на історичних прикладах. Цю парадигму, яка бере початок з самого «батька історії» Геродота, можна визначити як розважально-повчальну. Іншим був підхід до історичної науки на Далекому Сході, який почав складатися з Конфуція та придбав закінчену форму у Сима Цяня і його продовжувачів на ниві історій династій. Історія тут не розглядалася як літературний жанр та не адресувалася широким верствам навіть грамотного населення. Споживачами історичних праць були монарший двір та чиновництво. Останні повинні були черпати з історії матеріал для конструювання державної політики. Відповідно, історичні праці майже не служили цілям пропаганди. При дотриманні необхідної коректності на адресу «головного читача» історики, проте, зазвичай уникали прямих лестощів через відмову від опису останніх правлінь. В панегіриках не було потреби, оскільки праці призначалися майже виключно для основної опори престолу. Інша справа – «неофіційні історії», але мотивація їх творців була подібною: дати

об'єктивний опис минулого, щоб уникнути повторення помилок. Такий підхід може бути визначений як аналітико-повчальний [4, с. 15-17].

Середньовічна християнська Європа, успадкувавши античні традиції історичної літератури, виробила свій підхід до розуміння функцій історії. Прообразом для нього послужили історичні книги Біблії. Навчальний елемент історії зберігався, але з'являвся новий, і дійсно головний адресат будь-якої людської праці – не об'єкт, а суб'єкт будь-якого справжнього повчання. Історик-християнин усвідомлював себе слугою Промислу, а свою книгу – одночасно як акт служіння Богу, викладу дії Провидіння, і як свідчення на прийдешній Страшний Суд. Відповідно, різко зросли вимоги об'єктивності до мирських справ і достовірності в рамках християнського світорозуміння.

«Аудиторії» в античному, далекосхідному або сучасному сенсі праці християнських хроністів та літописців взагалі не мали. Якщо вони писалися на замовлення, в повчання і зразок, то могли розходитися в списках – але нерідко трималися в єдиному екземплярі. Сенс праці був у самому факті її написання як свідoctва про предків та сучасників [1, с. 234-236]. Все це, зрозуміло, не виключає елементів панегірика, особливо у придворних авторів, на адресу монархів та своїх народів – найчастіше цілком зрозумілого патріотичним почуттям. Однак діяння політичної влади слід було оцінювати виходячи з позицій зовнішнього авторитету – бога і церкви. Будь-які вихвалання «своїх» повинні були залишатися в певних рамках, що задавались вищеописаною ідеальною парадигмою. Справедливо буде визначити її як провіденційну.

Дещо по-іншому склалася історія історіописання на мусульманському Сході. Сприймавши багато досягнень античної та ранньохристиянської історичної думки, мусульманські історики сприйняли, разом з тим, не менш багату традицію донаукового історіописання Передньої Азії – через перське посередництво. Ця традиція була орієнтована на послідовне звеличення політичної влади, причому у персів-зороастрійців в з'єднанні з релігійною дидактикою. Сприняття цього панегіричного підходу сприяли обставини виникнення та поширення ісламу. Іслам дуже швидко перетворився на державну релігію, після чого всі політичні досягнення мусульманської держави ставали релігійними. Розширення меж халіфату означало для мусульман поширення істинної віри. Піднесені оцінки, які в християнській традиції закріпилися тільки за діяннями святих та відбилися в агіографічному жанрі, в ісламській традиції було природно пов'язувати з діяннями ісламської влади, тобто з жанром історії. До того ж тюрксько-монгольські та берберські завоювання внесли в ісламську культуру потужний пласт архаїки. В результаті переважати стали твори, що возвеличували династії або окремих правителів (перш за все, як вірних слуг Аллаха). Такі твори, втім, могли лише дуже обмежено сприйматися як частина державної пропаганди. Вони циркулювали в освічених колах і призначалися для пропаганди саме в цьому сенсі, створюючи сприятливе враження про правителя в ісламському світі. Все це не виключало і появи досить багатьох праць, особливо присвячених всесвітній і давній історії, виконаних в провіденціальній парадигмі [1, с. 238-240].

Секуляризація європейського суспільства та складання національних держав призвели до серйозних змін в історіописанні. З одного боку, відбувалося відродження античних традицій розважально-повчального жанру. З іншого, в багатьох державах з'являються панегіричні національні історії, часто з вигаданими чи навіть фантазмагоричними уявленнями про минуле своїх народів. При цьому ставлення до влади може бути цілком критичним, але ставлення до народу, до нації – піднесене. Призначення таких праць – вихваляння доблесті «своїх людей», що прямо перегукується з донауковими уявленнями первісного суспільства. Історія в Європі набуває раніше не притаманну їй функцію широкої політичної пропаганди. Питання про мусульманський вплив тут вельми доречно. «Османська мода», яка охопила двори від Парижа до Відня, вплинула на оформлення європейського абсолютизму та на традиції історіописання. Відзначимо, що саме на порозі нового часу в Європі оформлюється нова парадигма історіописання – пропагандистсько-панегірична. Вона могла бути спрямована на користь окремих осіб, народів та держав, соціальних груп та світських ідеологій. Мета ж залишалася одна – інтерпретація історії для широких мас в інтересах «замовника». Варто зазначити, що значна частина глобальних концепцій історичного процесу, створених в новий час, формулювалася саме в такому контексті. Вони служили обґрунтуванням необхідності того чи іншого ідеологічно пріоритетного напрямку прогресу [2, с. 93-94].

Конкуренція «античної» і «нової» парадигми тривала весь новий час. З «античної», врешті-решт, народився науково-популярний історичний жанр. «Нова» парадигма прямо втілилася в численних парадних національних історіях та офіційних підручниках на всіх мовах світу. По мірі розвитку історичної науки в середовищі самих вчених все більшою популярністю користувалася аналітико-повчальна парадигма. Вона виникла як закономірний етап на шляху еволюції історії від літератури до науки, хоча знайомство європейців з науковою думкою Далекого Сходу в XVIII ст. свою роль тут теж зіграло. Однак, на відміну від старокитайської еліти, політики, чиновники та бізнесмени Заходу нового часу не надто прагнули «вчитися у історії». У підсумку на довгий час вченим-прихильникам такого підходу довелося займатися «наукою заради науки», адресуючи праці колу своїх колег. В якомусь сенсі це був знижений варіант провіденціальної парадигми, де замість Бога як об'єкта шанування та служіння виступала наукова істина – своєрідний «бог» епохи Модерну [2, с. 97-98].

Зараз між різними парадигмами зберігається хитка рівновага. Антична розважально-повчальна парадигма домінує в науково-популярному жанрі. Хоча хороший історичний наратив повинен бути написаний зрозуміло, тобто «популярно», однак діячі «високої науки» досі заперечують, що їх праці може читати та розуміти публіка профанів. Пропагандистсько-панегірична парадигма до недавнього часу домінувала повсюдно, визначаючи магістральні шляхи «високої науки». Особливо це стосувалося різного роду ідеократичних та тоталітарних режимів. В даний час вона продовжує існувати, особливо на

пострадянському просторі, набуваючи переважно націоналістичний компенсаторний відтінок.

В країнах, які обрали інноваційний та інформаційний шлях розвитку, закономірно втілюється аналітико-повчальна парадигма. Держава і бізнес виступають замовниками «об'єктивної» наукової історичної інформації, на основі якої планують свої дії та визначають вектори розвитку.

Список використаних джерел

1. Арон Р. Избранное: измерения исторического сознания. Москва: РОССПЭН, 2004. 528 с.
2. Бойцов М. А. Выживет ли Клио при глобализации? // Общественные науки и современность. 2006. №1. С. 91-108.
3. Лернер И. Я. Историческое сознание и условия его формирования // Преподавание истории в школе. 1988. № 4. С. 45-50
4. Хвостова К. В. История и теория: Актуальные проблемы современной эпистемологии и методологии истории // Диалог со временем. 2017. Вып. 59. С. 5-17.

Секція 1
СОЦІОКУЛЬТУРНІ ЗАСАДИ ТРАНСФОРМАЦІЙ ЦІННІСНОЇ
СФЕРИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ СУСПІЛЬСТВА

Galytska Iuliia – Postgraduate student Dnipro National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan

HERMENEUTIC INTERPRETATION AND THE NOTION OF
«MISTAKE» IN POSTMODERNITY

As a rule scientists claim that being the main «streamline» in the manifold and versatile teachings of our days, hermeneutics is an absolutely postmodern phenomenon. Moreover, it is the «hermeneutic turn», which means the theory of interpretation in postmodernism that is the key to the postmodern mutation in the idea of truth. [1, p.200] Everything is treated as «a matter of interpretation», and the latter reduces whatever – universal truths included, – to somebody’s opinion. As a consequence, there is no «wrong» or «right» opinion; everybody has the right to have his/her own opinion.

It should be admitted that if compared to deconstruction, the difference between them lies in the fact that deconstruction in its «undermining» the traditional notions of truth, knowledge, reality, etc., does not propose anything as substitutes; hermeneutics, on the other hand, is in the search of the ways and means of working out some «non-fundamentalist» understating of those concepts. In hermeneutics truth and knowledge belong to the creative activity of individuals, his/her reasoning, which is always not just «represent», but «interpret». The problem, which arises, has been known for centuries: when one is determining whether someone is justified in holding a certain belief, one must do so from some point of view. In the theoretical contexts of philosophy this factor is known as internalism [2, p.27]. In the context of mathematics this theory is called the theory of probability and errors, and the scientists assert that the range of its applicability extends to all the sciences, it is not only an essential element in a liberal education, some knowledge of the study of this theory is necessary to the correct understanding of daily events [3].

In the reality of postmodernity, when the world is changing with the unprecedented speed, the main principle of success is innovation. The safe paths are available, but to be successful one must change faster than change. Innovation literally means to make something different, or unique. As you adopt the principle of creativity into your life, you cannot escape the risks of «mistakes», the possibilities of «failure». Still we all learn the value of failure during our lifetime: «Mastery comes from the wisdom gained in each attempt». Knowledge as a postindustrial force of production has presented a completely new type of knower. The obvious change from «knower» to «consumer of knowledge» has produced the new notion of the «productive failure». «Productive failures» have a very important factor of speed: the quicker the partial truths from some fair errors can be accumulated, the sooner the goal is reached, which means «success». On the other hand, success can lead to failure, because success reduced

motivation, and the failure is experience, with each error you learn something new, a little more, and as a result get closer to your goal. The problem is that an individual possessed-deep in his/her inner «Self» the fear of failure: it is a part of our psychology, our «survival machinery». Every risk represents a potential loss: fear is a state of mind. On the other hand, nothing stands between a person and their desires except trying and risking, and the only way to succeed is to believe that «fast failures» – errors, mistakes, – can be productive, «fast failures» must lead to rapid improvement; conversely nothing is so destructive or painful as «slow failures: time tends to work against the achievement of goals when errors are not corrected – corrected quickly and productively.

BIBLIOGRAPHY

1. Caputo J/ D. Truth: Philosophy in Transit. Penguin Press, 2013. 284 p.
2. Bernecker S. Reading Epistemology: Selected Texts with Interactive Commentary (Reading Philosophy). New York: Blackwell Publishing, 2006. 198 p.
3. Woodward R. S. Probability and Theory of Errors. London: Cornell University. 2009. 62 p.

Атаманюк Зоя Миколаївна – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Головська Ірина Георгіївна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри теорії та методики практичної психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Тростян Олена Андріївна – магістрантка I курсу соціально-гуманітарного факультету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТРИВОЖНОСТІ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ У ДОРОСЛИХ ОСІБ

Внаслідок тотальної нестабільності світу, що зі стрімкою швидкістю змінюється під впливом пандемії Covid-19, люди відчують неспокій та тривогу. Вочевидь, найбільш це відчувають особи, які переживають життєві кризи – у цей час може різко змінитися ставлення до себе і світу, спосіб осмислення набутого досвіду та напрям життєвого шляху людей, що переживають критичні моменти [2]. Але й особи, на перший погляд не настільки вразливі, як, наприклад, люди пізньої дорослості, теж відчують колосальний тиск у зв'язку з досі непережитою та неочікуваною ситуацією, що склалася в світі внаслідок пандемії. Активні, працездатні дорослі особи, які забезпечують матеріально себе та свої родини, теж відчують на собі тиск

глобальної дестабілізації соціальної та економічної ситуації, спричиненою пандемією та пов'язаним із нею карантинном.

Метою нашого дослідження став зв'язок пандемії Covid-19 з особистісною та ситуативною тривожністю дорослої, активно працюючої особи.

Ми припускали, що існує зв'язок між тривожністю та фактом того, що людина перехворіла на Covid-19. Передбачалось, що саме у осіб, які ще не перехворіли, рівень ситуативної тривожності буде вищим від тих, що вже перехворіли на Covid-19. Ця припущення базується на дослідженнях, які розглядають тривожність як певний психічний стан. Т.Титаренко і П.Горностаї визначають тривожність як психічний стан емоційної напруги, настороженості, хвилювання, душевного дискомфорту, підвищеної вразливості при ускладненнях, загостреного почуття провини і недооцінювання себе у ситуаціях очікування, невизначеності або передчуття неясної загрози значущій рівновазі особистості [1]. Тривожність в світовій психологічній науці також вважається особистісною чи ситуативною рисою, що виникає у відповідь на вплив навколишнього середовища в процесі адаптації індивіда. Вроджена або набута схильність легко впадати в стан тривоги вказує на тривожність як рису характеру. Ч.Спілбергер відокремлює два види тривожності: особистісну і ситуативну (реактивну). Особистісна тривожність бачить загрозу в цілком безпечних обставинах. Реактивна тривожність найчастіше проявляється у якості реакції на конкретну ситуацію, яка дійсно є загрозовою для людини [3]. Можна зазначити, що ситуативна тривожність виникає як реакція на недостатність власних ресурсів для вирішення проблемної ситуації в даний момент, а особистісна тривожність є генералізованою схильністю людини оцінювати свої ресурси як недостатні та сприймати свої життєві стратегії у вирішенні життєвих складностей як неефективні [4]. Оцінюючи стан проблеми тривожності в психології, можна виділити дві тенденції. З одного боку, в більшості робіт, присвячених проблемам тривожності, є посилення на невизначеність, неоднозначність та недостатній рівень опрацювання поняття «тривожність». З іншого боку, дослідники погоджуються щодо ряду ключових факторів, які допомагають відобразити певні загальні контури тривоги і виділити тривожний тип особистості. Вивчення визначеної нами проблеми ускладнюється тим, що в переважній більшості досліджень, що тривожність розглядається у звужених рамках прикладних проблем: наприклад, тривожність працівників конкретної професії або роду діяльності, тривожність хворих на певне захворювання, шкільна тривожність, екзаменаційна тривожність.

В опитуванні, яке проводилось на протязі квітня 2021 року, брали участь 90 осіб віком з 21-58 років, з них 44 чоловік, 46 жінок, різних професій та різного рівня освіти – всі активно працюють. Опитувальний комплекс включав в себе анкету із запитанням щодо того, хворіла чи ні досліджувана особа на Covid-19, чи вакцинувалася вона та як змінився її психічний стан з початку пандемії та після хвороби; опитувальник реактивної(ситуативної) та особистісної тривожності Ч.Спілбергера – Ю.Ханіна; методика виміру рівня

тривожності Тейлора (адаптація В.Г.Норакідзе) та методика діагностики самооцінки психічних станів (по Г.Айзенку).

Вже перший етап дослідження показав, що припущення щодо більш високого рівня ситуативної тривожності у осіб, які не хворіли Covid-19 відносно тих, хто перехворів Covid-19, не підтвердилося.

Попередній аналіз даних опитування приводить до іншого висновку: практично всі особи з високим рівнем особистісної тривожності хворіли на Covid-19, а більшість тих, хто має низький рівень особистісної тривожності, не хворіли.

Список використаних джерел

1. Волошок О.В. Особистісні чинники тривожності студентської молоді / О. В. Волошок // Вісн. Одес. нац. ун-ту. Психологія, – 2012. – Вип. 8. – С. 479-484.
2. Коваленко О.Г. Психологічний супровід осіб віку пізньої дорослості в умовах пандемії / інтернет-посібник за науковою редакцією Президента НАПН України В.Г.Кременя – С.139-145. URL: https://drive.google.com/file/d/1qXwyN0dnd7BJHm2HS_aq4CLuDWqkupWC/view.
3. Пікуль Н. Тривожність / Н.Пікуль // Всеукраїнська газета для психологів, учителів, соціальних педагогів «Психолог». Шкільний світ. – березень 2012. №6. – С. 62-64.
4. Вовк А. Особливості я-концепції у осіб з різними рівнями актуальної та особистісної тривожності/ А.Вовк // International Journal of Innovative technologies in Sosial Science. – 2020. – No 1(22) – С. 16-20.

Борінштейн Євген Русланович (Одеса) – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Скловський Ігор Зіновійович (Кропивницький) – доктор філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Онщенко Ірина Олегівна (Одеса) – магістрантка I курсу соціально-гуманітарного факультету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

СОЦІОПСИХОЛОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ СТУДЕНСТВА В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ

Одним з найважливіших в житті кожної молодої людини, в його професійній кар'єрі, є питання про пошук, вибір і оволодінні професією. Професійне становлення особистості в соціопсихологічному плані являє собою

складний, тривалий, рухливий і багатоплановий процес, оскільки трансформації, що відбулися в нашій країні за останній час на шляху до Європейського Союзу висувають підвищені вимоги до підготовки фахівців у кожній сфері буття людини. Проблема дослідження соціопсихологічних характеристик студентів саме в сучасному освітньому просторі, на наш погляд, є знаковою для всього українського суспільства.

Освіта має на увазі не тільки засвоєння знань, а й розвиток гармонійно розвиненої особистості, оскільки вона є однією з важливих складових процесу формування особистості майбутнього фахівця. У процесі освіти відбувається формування життєвої позиції людини, здійснюється її самореалізація, самоповага й самоствердження. Особливу гостроту дана проблема має у ВУЗах України через постійне скорочення чисельності студентства, яке може нести незворотні наслідки для всієї держави та негативно впливати на особистість у первинній і вторинній соціалізації.

Особистість в процесі освіти засвоює зразки поведінки суспільства і соціальних груп, або співвідносить свою поведінку з їх нормами і цінностями. Одним з найближчих соціальних оточень, через яке суспільство впливає на особистість у сфері освіти, є навчальна група, яка також являє собою особливу форму життєдіяльності студентів. Такі особливості студентської групи як «провідника» знань і як особистісно формуючого середовища, детермінують інтерес до студентської групи з боку різних наук. Однак значна частина студентів українських вузів відчуває труднощі навчання в групі. Низький рівень адаптації до групової взаємодії, відсутність соціального досвіду комунікативного спілкування є тривожними сигналами для суспільства.

Сучасний етап розвитку українського суспільства, одним з головних завдань якого є підвищення соціоекономічного стану його громадян, вимагає принципово нового підходу до аналізу сутності, змісту, характеру і особливостей навчання, майбутніх фахівців у студентських групах вузів, пошуку шляхів і методів управління цим процесом та наполягає на важливості соціопсихологічних характеристик студентства в сучасному освітньому просторі.

Зазначимо, що ціннісна орієнтація стосовно входження в інтелектуальну еліту є значущою як для українського суспільства взагалі, так і для особистості учня, його сім'ї. Тому за декілька років до закінчення школи починається підготовка до ЗНО. На жаль, згідно з реформою освітянського процесу, коли суспільство не буде чинити спротив, ми будемо спостерігати ліквідацію старших класів і, як слідство, значне скорочення студентства як соціокультурного прошарку.

Соціологи і психологи постійно фіксують широко розвинене прагнення стати студентом в життєвих планах молоді, що закінчує середню школу. Звичайно, життя внесе поправки в ці плани. Однак це свідчить про те, що домінуючою орієнтацією є орієнтація на розумову працю і пов'язане з цим прагнення здобути вищу освіту. Для молоді продовження освіти є великою соціальною, моральною та психологічною цінністю.

Під поняттям «студент» (від лат. *studens*, рід. відмінок *studentis* –той, хто старанно працює, займається) взагалі розуміється учень вищого, а в деяких країнах і середнього навчального закладу. У Стародавньому Римі і в середні століття студентами називали будь-яких осіб, зайнятих процесом пізнання. З організацією у XII столітті університетів термін «студент» став вживатися для позначення учнів (спочатку й тих, хто викладає); після введення вчених звань для викладачів (магістр, професор та інше) – тільки учнів. І саме тоді виникає категорія «студентство». Нам більш всього подобається соціологічне визначення **студентства** під яким розуміються «учні вищих навчальних закладів, що представляють собою соціально-демографічну групу з певним суспільним становищем, роллю і статусом, а також певну соціально-професійну групу, що характеризується спільністю інтересів, субкультурою і способом життя при віковій однорідності, якої не мають інші соціально-професійні групи» [1, с. 350].

Для розуміння нагальних потреб студентів необхідно висвітлення соціальної структури студентів, що є вкрай важливим в аспекті соціальної справедливості, тому що показує доступність вищої освіти для різних верств суспільства. Важливою є можливість проходження навчання на бюджетній основі для слабо захищених верств населення, таких як сироти, студенти з малозабезпечених сімей.

Але є ще й соціокультурний аспект цієї проблеми: в якому соціальному середовищі є оптимальні, матеріальні та культурні умови для формування комплексу особистісних якостей, необхідних для здобуття вищої освіти? Адже для успішного проходження конкурсу, формування академічної дисципліни студентів, прагнення добре засвоювати досліджуваний предмет, розвивати кругозір і так далі. Тому представники одних соціальних верств виявляються більш конкурентоспроможними для системи вищої освіти (легше вступають до престижного вузу, на престижний факультет), інші – менш конкурентоспроможними.

Аналізуючи **соціокультурне** ми маємо на увазі єдність соціального і культурного як необхідних субстанцій існування особистості, соціуму, суспільства. Виходячи з цього під соціокультурним аспектом визначається взаємодія найважливіших соціокультурних суперсистем: ціннісних орієнтацій, мови, менталітету, освітнього простору. Для розуміння соціокультурних суперсистем взагалі фундаментальною є праця П. Сорокіна «Соціальна і культурна динаміка» [2].

Які ж зміни відбуваються в соціальній структурі студентства в даний час? У чому виражається найбільш істотні особливості його соціальної культури, як здійснюється його відтворення?

По-перше, серед батьків студентів порівняно небагато незайнятих (безробітних, непрацюючих пенсіонерів, інвалідів тощо). Тобто соціальна структура студентства, в порівнянні з соціальною структурою суспільства виглядає як більш благополучна, є структурою так би мовити «поліпшеного» типу. По-друге, соціальний склад студентства є досить строкатим: у ньому широко представлені і традиційні, і нові страти: частина зі студентів мають

дітей, свої сім'ї, роботу, займаються бізнесом, приватним підприємництвом і проходять навчання на заочному відділенні. По-третє, домінуючою групою є студенти-вихідці з сімей фахівців з вищою освітою. По-четверте, студентство швидко поповнюється представниками нового для нас шару-молодими людьми з сімей, де один з батьків, а то і обоє батьків – власники приватних фірм в різних верствах бізнесу.

До числа специфічних особливостей студентства слід віднести ще кілька типових рис. Перш за все, таку, як престиж. Студентство є найбільш підготовленою, освіченою частиною молоді, що, безсумнівно, висуває його в число передових груп молоді. Це в свою чергу зумовлює формування специфічних рис психології студентського віку.

Прагнучи завершити навчання у вузі і таким чином реалізувати свою мрію про здобуття вищої освіти, більшість студентів усвідомлюють, що ВУЗ є одним із засобів соціального просування молоді, а це служить об'єктивною передумовою, що формує психологію соціального просування.

Взагалі освітній простір конструює творчу особистість. Під освітнім простором ми розуміємо складноорганізовану соціокультурну суперсистему, що складається із сукупності факторів життєдіяльності і життєзабезпечення якісного суспільства, заснованого на розвитку творчої особистості.

Стосовно соціопсихологічних характеристик студентства в сучасному українському просторі, котрі можемо виділити, виходячи з нашого бачення освітнього простору, виділимо наступні, які є глобальними:

- соціо професійний навички як взаємозв'язок професійного самовизначення з усвідомленням життєвих планів, стратегій і сценаріїв, соціальним статусом, соціально-психологічної професійної адаптації;
- мотивація діяльності, що є необхідним для якісного навчання;
- оточення середовища, де формується та розвивається особистість студента;
- соціокультурний взаємовплив професійного самовизначення з соціокультурними цінностями, рівнем професійної культури студента.

Список використаних джерел

1. Социологический энциклопедический словарь / ред.-координатор Г.В.Осипов. Москва: Издательская группа ИНФРА М_НОРМА, 1998. 488 с.
2. Сорокин П. А. Социальная и культурная динамика. Москва: Астрель, 2006. 1176 с.

Врайт Галина Яківна - кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Глотова Ірина Валеріївна - кандидат філологічних наук, викладачка циклу гуманітарних дисциплін відокремленого структурного підрозділу «Одеський автомобільно-дорожній фаховий коледж Державного університету «Одеська політехніка»

ГЕНЕЗА СТАНОВЛЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ ТРАНСГУМАНІЗМУ

В сучасних умовах прискорення науково-технічного прогресу і розвитку таких технологій, як генна інженерія і кібернетика, закономірною стає постановка питання про можливість використання даних технологій для зміни параметрів людського виду і наслідки даних процедур.

В кінці ХХ століття сформувалася філософська традиція, спрямована безпосередньо на можливість зміни людської природи засобами технології, і відстоює ряд філософських суджень, що стосуються оцінки людської генної інженерії і природи розуму. Основоположники цієї традиції Н. Бадмінгтон, Н. Бострем, Дж. Вільсдон, Г. Вольф, Г. Гаррісон, Р. Колі-Турнер, Р. Курцвел, П. Міллер, М. Мінські, М. О'Коннор (Макс Мор), Д. Пірс, Дж. і О. Хакслі, Ф. Есфендіарі, Р. Еттінгер і багато інших використовують для позначення своєї світоглядної і ціннісної позиції термін, введений Джуліаном Хакслі, трансгуманізм.

Трансгуманізм (від лат. trans. - крізь, через, за; homo - людина) - філософська концепція, а також міжнародний рух, що підтримують використання досягнень науки і технології для поліпшення розумових і фізичних можливостей людини, з метою усунення тих аспектів людського існування, які трансгуманісти вважають небажаними - страждань, хвороб, старіння і смерті [1].

Поняття «трансгуманізм» вводить в науковий обіг біолог Джуліан Хакслі в 1957 р в статті «Трансгуманізм», в якій описує образ майбутнього людини. У ній він міркує про перетворення природи людини [2, с. 13-17].

Трансгуманісти пов'язують свої судження про майбутнє з конвергенцією становлення конкретних технологій: нанотехнологій, біотехнологій, інформаційних технологій і когнітивної науки, для сукупності яких використовується англійська аббревіатура NBIC.

Інтерес до вивчення проблематики трансгуманізму знайшов своє відображення в численних дослідженнях вітчизняних і зарубіжних авторів. Архетипічні мотиви, властиві трансгуманізму, простежуються ще в архаїчних міфах. Шумерська епос про Гільгамеша і еллінські міфи про Прометея і Дедала містять сюжети про безсмертя і розширення людських можливостей. В архаїчній культурі прагнення до подолання кордонів людських можливостей амбівалентне і нерідко представляється як hubris (зарозумілість, пиху, нестриманість, безчинство), виклик долі і богам, блюзнірська гордіня,

небезпечною фатальним крахом. Для християнського Середньовіччя також було характерно суперечливе ставлення до досліджень алхіміків, які прагнули створити гомункула і знайти панацею, ліки від усіх хвороб.

Важливою для розуміння історичного контексту трансгуманізму, є робота Джованні Піко делла Мірандола «Промова про гідність людини», в якій він писав, що людині даровано сформулювати себе в образі за власним бажанням.

Власне філософський контекст трансгуманізму сформувався в Європі в епохи Відродження і Нового часу. У цей час починає набувати ваги роль науки, людська природа стає предметом більшого інтересу, ніж догматична метафізика, формується уявлення про прогрес. На тлі прогресу медичних знань формулюється строго матеріалістичне онтологічне уявлення про причини поведінки і інтелекту, що виключає дуалізм (Ламетрі, де Кондорсе). Успіхи медицини, уявлення про прогрес і еволюцію ставлять питання про зміну в управлінні природою в цілому, збільшення тривалості людського життя, нарешті, про зміну людських якостей. У роботі «Ескіз історичної картини прогресу людського розуму» Жан-Антуан Кондорсе міркує про те, що медицина може необмежено продовжити людське життя.

У першій половині ХХ століття термін «евгеніка» вводить в науковий обіг Френсіс Гальтої в роботі «Спадковість таланту». Англійський біолог Дж. Б. С. Холдейн робить у своїй роботі «Дедал або наука і майбутнє» ряд футурологічних прогнозів, серед яких в першу чергу цікаві твердження про цінності контролю над людським генотипом, евгеніки і ектогенезу. Робота Холдейна викликала відповідні репліки Джона Бернала і Бертрана Рассела.

У ХХ столітті заходить мова вже про незалежність інтелектуальних здібностей від тілесності, забезпечення життєдіяльності мозку поза тілом або реалізація інтелекту в машинній формі. Науково-технічний прогрес досягає історично безпрецедентного темпу. На цьому етапі формуються етичні питання ролі технологій (Рассел).

Тематика трансгуманізму не вичерпується біотехнологіями, але і включає такі науково-технічні проблеми, як створення систем штучного інтелекту або нанотехнології. Трансгуманізм формується також як приватна думка і спосіб життя, зокрема, завдяки роботі іранського письменника і футуриста Ферейдуна М. Есфендіарі. Макс Мур сформулював ряд положень філософії трансгуманізму в роботі «Принципи екстропії» й есе «Трансгуманізм: назустріч філософії футуризму». Свій внесок в концептуалізацію трансгуманізму зробив також Роберт Етінгер.

Сучасний трансгуманізм є багатоаспектним поняттям. Часто його розглядають в контексті поняття «постлюдина» (індивіда, який готується стати зверхлюдиною і використовує для цього всі наявні засоби, головним чином використання штучного інтелекту).

Список використаних джерел

1. Bostrom N. A History of Transhumanist Thought / N. A. Bostrom // Journal of Evolution and Technology. – 2005. - April. - Vol. 14 (1), doi=10.1.1.98.7951

2. Huxley J. Transhumanism. In *New Bottles for New Wine* / J. Huxley. - London, Chat Windus, 1957. - 320 c.

Начев Андрій Петрович - кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

ДИНАМІКА СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Входження українського суспільства в ринкову систему економічних відносин породило безліч соціальних наслідків і феноменів, які стали на довгі роки предметом чисельних наукових досліджень і дискурсів. Одним з них є вплив на динаміку соціокультурних цінностей сучасного українського суспільства під час глобалізаційних процесів які відбуваються у світі, засобами масової інформації. В даному аспекті динаміка соціокультурних цінностей відіграє ключову роль, як показник того на скільки процес соціокультурної трансформації системи цінностей українського суспільства залежить від глобалізаційних процесів.

Завдяки зміцненню міжнародних відносин і розвитку інтернаціоналізації, в усьому світі активуються процеси глобалізації - в економіці, в культурі, політиці, а також у соціальній сфері. При цьому такі процеси найчастіше вітаються в розвинених країнах і в той же час викликають серйозні побоювання в світі, що розвивається. Для того, щоб зрозуміти, чому переваги глобалізації економіки в сучасному світі розподіляються нерівномірно і до сих пір не мають чіткої об'єктивної економічної оцінки, необхідно розібратися в самому понятті "глобалізація".

Р. Робертсон вперше вжив термін "globality" в назві однієї зі своїх статей, а в 1985 році дав докладне тлумачення поняття «глобалізація» і пізніше виклав основи концепції дослідження, відзначаючи, що «аналітично глобалізація включає в себе серію динамічних відносин між суспільством, особистостями, міжнародною системою і людством».

Одні автори вважають, що сутність і динаміка глобалізації визначаються економічними процесами (Б. Рассел, А. І. Неклеса, Ю В Шишков, А. І. Уткін), зокрема, А. Вебер, пов'язуючи економіку з політикою і ідеологією, наполягає на тому, що глобалізація, насамперед - продукт технологічного розвитку, У Бек розглядає культурну глобалізацію лише як резонансне явище, яке супроводжує економічну активність При певному розмаїтті цих поглядів однозначність її розгляду особливо характерна для представників економічних наук.

Найглибше природа власне культурного аспекту глобалізації розкрита в працях Р. Робертсона, М. Файєрстоуна, Б Адамса, У. Ханнерза, які акцентували такі сторони глобалізації як амбівалентність, різноспрямованість векторів

динаміки, гібридний характер взаємодії культур Р. Робертсон, зокрема, розширив розуміння культурної глобалізації, розглянувши її не тільки в плані гомогенізації і уніфікації, але й глокалізації культур.

На нашу думку, інформаційні технології відіграють значну роль в глобалізації світової економіки. Досить важко посперечатися з твердженням про те, що глобалізація економіки є прямим наслідком розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, що дозволили прискорити інтеграцію національних економічних систем в єдиний виробничий і торговий простір.

В сучасному світі людський розум все ще продовжує бути *terra incognita*, нам не відомо які скриті таланти і здібності зможуть відкрити в собі люди, які нові професії вони придумують, щоб компенсувати втрату старих. Однак не є виключенням, що технології XXI століття дозволять алгоритмам "зламати людську сутність" і зрозуміти людські цінності краще, ніж сама людина. Як тільки це відбудеться, віра в індивідуалізм впаде і повноваження перейдуть від окремих особистостей до мережевих алгоритмів. Люди більше не зможуть бути автономними одиницями, які облаштовують своє життя в відповідності зі своїми бажаннями, а звикнуть сприймати себе як сукупність біомеханічних механізмів, які знаходяться під постійним наглядом і контролем мережі алгоритмів.

Дослідження, яке провели нещодавно по заказу Facebook, показало що вже сьогодні фейсбуківський алгоритм розбирається в характерах та настроях людей краще ніж їх друзі, родичі тощо. В дослідженні прийняли участь 86220 волонтерів, які мали акаунти в Facebook і відповіли на сто питань персональної анкети. Алгоритм передбачав відповіді волонтерів, ґрунтуючись на аналізі їх "лайків" - тобто сторінок, світлин і кліпів, які вони відмітили що були їм до вподоби. Точність передбачень залежала від кількості лайків. Передбачення алгоритму порівнювалися з передбаченнями колег по роботі, друзів та членів їх родини і показало, що алгоритму вдалось перевершити прозорливість колег по роботі на десять лайків, на сімдесят лайків перевершити друзів, сто п'ятдесят щоб перевершити членів сім'ї, і триста лайків, щоб перевершити передбачення подружжя. Іншими словами кажучи, якщо ви триста разів лайкнете у Facebook, то алгоритм зможе передбачити ваші думки і бажання краще ніж ваш чоловік чи ваша дружина.

Датаїзм проголошує, що Всесвіт складається із потоків даних і що цінності будь-якого явища або сутності визначаються їх вкладом в обробку даних. Можна сприйняти таке бачення, як думку групи ексцентричних оригіналів, але на справді це уявлення вже переважає в науковому світі.

Якщо виразити суть цього підходу максимально стисло, ми вважаємо, що вивчення динаміки суціокультурних цінностей сучасного українського суспільства в ідеалі передбачається щось більше, ніж простий опис величезного числа унікальних подій, більше, ніж узагальнення причин і наслідків масштабних змін в культурі. Воно повинно також складатися у розділенні самих культурних змін на складові елементи з метою їх аналізу за допомогою дедуктивних моделей. Аналітична фаза буде найважчим в майбутніх

історичних дослідженнях. Трюк в тому, щоб класифікувати елементи і встановити правильну послідовність, в якій вони пов'язані один з одним.

Список використаних джерел

1. Wu Youyou, Michal Kosinski, and David Stillwell, "Computer-based personality judgments are more accurate than those made by humans", PNAS 112 (4) 1036-1040.
2. Харари Ю.Н. Homo Deus/ Краткая история будущего/ Юваль Ной Харари: [пер. с англ. А. Андреева]. - М.: СИНДБАД, 2018. - 496 с.
3. Friedrich A. Hayek "The Use of Knowledge in Society", American Economic Review 35:4 (1945): 519-530
4. Ламсен Чарльз Джон, Уилсон Эдвард Осборн/ Прометеев огонь: Размышления о происхождении разума. Пер. с англ./ Предисл. С.Г. Пилецкого. - М.: УРСС: ЛЕНАНД, 2017. - 304с.

Ніколаєва Іванна Борисівна – аспірантка кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського

РОМАН «МІСТО» ВАЛЕР'ЯНА ПІДМОГИЛЬНОГО: У ВИТОКІВ УКРАЇНСЬКОГО ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМУ

В українській літературі ХХ століття розвивається новий ракурс інтелектуально-психологічної відтворення дійсності у прозі. Валер'ян Підмогильний виступає яскравим представником цього напрямку і у своїй творчості висвітлює одвічні проблеми людини, вияви в ній добра і зла. Він піднімає характерні проблеми українському народу такі як: відносини села і міста, національне питання та інші. Та наочно показує, як швидкий темп урбанізації відображається на духовній деградації молодого покоління, занепаду загальнолюдських цінностей не тільки в українському суспільстві, але й у світі в цілому. За своє недовге життя письменник створив досить велику та строкату спадщину, особливо у жанровому плані. Два романи, повість і багато новел не залишають байдужими читачів. Однак апогеєм творчості письменника став роман «Місто». Проблематика твору не нова, але талановито показана абсолютно під новим кутом. Роман був написаний задовго до того, як французькі філософи почали своє міркування в бік екзистенціалізму, тому можна вважати, що це перший український філософський роман екзистенціального напрямку.

Ґрунтовним дослідженням спадщини В. Підмогильного займався Володимир Мельник. Літературознавець хотів показати не тільки значущість прози Підмогильного, але й саму особистість автора та у яких обставинах формувалася думка та громадянська позиція. Для кращого розуміння

В. Мельником були вивчені не тільки біографія і твори, а й листи, документація слідчої справи, яку було сфабриковано. Тому в 1994 році у світ виходить монографія «Суворий аналітик доби: Валер'ян Підмогильний в ідейно-естетичному контексті української прози першої половини ХХ ст.» [2]. Екзистенційний поштовх в його працях вбачили О. Галета, Н. Михайловська, Л. Рева-Левшакова, Г. Іванюк, С. Протасова, Н. Поліщук. Тогочасний критик Андрій Ніковський про роман «Місто» говорить, що це високохудожній роман, який цікавий людям і в якому вони впізнають себе з усіма своїми проблемами та недоліками [5].

Головний герой роман Степан Радченко – звичайний сільський хлопець, у якого чисте серце і щира душа. Він хоче віддано допомагати людям в рідному селі, але для цього йому потрібно поїхати в місто і вчитися. Плавне бажання підкорити місто оволодіває юнаком і спустошує його душу. Підмогильний показує місто не як населений пункт чи місце де розгортаються події, а як живу істоту і навіть пише назву з великої букви. Воно безупинно штовхає героя на жахливі і жадібні вчинки. Всіх жінок? з якими зіштовхується Степан у романі, він хоче використати якнайбільше. В місто головний герой приїжджає з сільською дівчиною – Надійкою, яку згодом гвалтує, з господинею крутить роман, щоб не платити на кімнату, дівчині Зосі ніби вдається зацікавити хлопця, але це тільки на деякий час, її він також кидає. Тільки самогубство Зосі не надовго приводить парубка до тями і він починає відчувати провину, але все швидко проходить та думка жити далі затверджується в його голові. Дивною залишається остання жінка на його шляху – Рита, на яку подає зморений погляд героя [6].

Герой постає перед вибором: чого він хоче від життя та яка кар'єра йому потрібна. Намагання повернутися до звичайного сільського життя і злитися з сірою масою не дають бажаного спокою. Проблема вибору і відповідальність Степана за свої вчинки – саме в цьому проявляються засади екзистенціалізму у романі. Іде боротьба в житті між матеріальним і духовним, яку автор не показує і дає читачеві вибір, що обрати [6].

Твори Підмогильного пронизані ідеями філософії екзистенціалізму. Такі глобальні проблеми суспільства актуальні і до нині. Зустріч молодого Степана з арфістом дає йому зрозуміти, що кожна людина унікальна. В нього відкривається почуття поваги до інших і в кінці твору перед нами вже зовсім інший головний герой. Егоїзм залишився в минулому і відкриваються нові двері гармонійного розвитку себе, якому не має меж. В образі Степана, Надійки, Левка символічно зібрані шляхи, які вибирає сільська молодь і неважливо коли це відбувається – зараз чи в той час. Деякі знавці пишуть, що це відображення біографії самого Миколи Хвильового і такої собі збірної міської інтелігенції, яка вбирає світову культуру і народжує нове. Тільки чи можливо до цієї культури залучити село? І тут показуються різні шляхи розвитку подій. Деякі герої, такі як Зося, пробують спрощувати своє життя, інші ж попри все що відбувається навколо, будують своє життя, намагаючись не помічати невідворотні зміни, які відбуваються. Степан Радченко тут виступає як завзятий персонаж, що повинен розкрити всі проблеми, поставлені

в романі. Сама концепція роману дуже близька до концепцій екзистенціалізму. Герой поступово стає вільною людиною, але які події йому прийшлося пережити, щоб досягти своєї свободи, а тільки вона може бути дійсна, тобто екзистенціальна. Коли Степан усвідомлює, що змінити уже нічого не можна: ні своїх думок, ні бажань, ні дій, то приходить думка, що минуле неважливе. Підмогильний дає пережити герою розчарування, смерть, біль, трагедію, щоб дати зрозуміти, що його життя позбавлене глибинного смислу. Внутрішній конфлікт заставляє несвідомо рухатися вперед, шукати вихід і реалізацію творчого потенціалу. Автор часто вживає такі важливі для екзистенціалізму слова, як нудота, самотній, байдужий. Валер'яна Підмогильного вважають прозаїком-екзистенціалістом, який вмів використовувати художні засоби щоб якомога яскравіше передати психологічний стан своїх героїв.

Список використаних джерел

1. Зубрицька М. О. Нероздільність: література-як-філософія та філософія-як-література. Філософія науки. Збірник наукових статей Львівсько-Варшавського семінару «Філософські науки». 14-21 листопада 2004 р. Львів, 2006. с. 5-15.
2. Мельник В. О. Суворий аналітик доби: Валер'ян Підмогильний в ідейно-естетичному контексті української прози першої половини ХХ ст.: Монографія. К.: Ін-т літ. ім. Т. Г. Шевченка УНАН, 1994. 319 с.
3. Мельник В. О. Валер'ян Підмогильний: До 90-річчя від дня народження. К.: Знання, 1991. 48 с.
4. Мовчан Р. Валер'ян Підмогильний. Письменники Радянської України: 20-30 роки. К.: Рад. Письменник, 1989. с. 305–328.
5. Ніковський А. Про «Місто» В. Підмогильного. Життя й революція. 1928. №10. с. 104-114.
6. Підмогильний В. Оповідання. Повість. Романи. К.: Наук. думка, 1991. 800 с.
7. Підмогильний В. Повстанці. Іван Босий. Прапор. 1990. №7. с. 65-91.
8. Тарнавський М. О. Між розумом та ірраціональністю: Проза Валер'яна Підмогильного; переклад з англ. В. Г. Триліс]. К.: Пульсари, 2004. 232 с.

Новокшонова Наталья Александровна – аспіранка, Дніпровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна

МИФОЛОГЕМЫ «ЖЕНЩИНЫ–МАТЕРИ» И ИХ ТРАНСФОРМАЦИИ В ПОСТМОДЕРНИЗМЕ

Поскольку жизнь состоит из взаимодействия «мужского и женского начал», то каждый человек per se состоит из двух начал. Эти два

«фундаментальные основания» помогают человеку, проявляя себя в социальном мире, уравновешивать себя в своем собственном внутреннем мире. Также важно, что всё, что происходит в жизни любого человека является частью его/её жизненной мифологии. Здесь следует подчеркнуть мысль ученых о том, что все нарративы мифологем *de facto* репрезентируют «гендерные истории» [1]. Более того, любая древняя мифология вращается вокруг идеи противоположности и одновременно — единства, взаимопроникновения мужского и женского начал.

Совокупность мифов, накопленная различными культурами мира, в той или иной степени отражает культурные традиции определенных эпох. Как известно, в древних обществах мифы имеют характер обязательного для всех людей мировоззрения и составляет главный фактор их социального поведения. Со временем мифы и составляющие их мифологемы трансформируются, и их новая интерпретация меняется настолько быстро, что даже те мифы, которые считались нормальными и естественными в определенное время, таковыми больше не являются. В современном мире в обществе постмодерна процесс закрепления гендерных мифологем выражается в массовой культуре отчетливым акцентом на визуализации и эстетической репродукции. Культурные «скрипты» и сценарии, формирующие новые мифологемы, определяются классиками постмодерна фактором частотного или иного поведения, предписываемого не мифологемой-скриптом, а интенсивностью индивидуального и коллективного внимания, которое им уделяется.

Создание новых гендерных мифологем, безусловно, активно работает в проблемном поле маскулинности, однако в значительно большей степени данное мифологическое явление затронуло концепт базовой бинарной оппозиции «маскулинное – фемининное», разрушая многовековое представление о браке, семье, материнстве и воспитании детей. В различных культурах символика и образность поклонения Богине-матери в ее различных аспектах базируется на универсальных мифологемах. Следует заметить, что, в целом, в течение веков культ богинь (женщин) непосредственно увязывался с жизнеспособностью и фертильностью, как земли, так и человека. Миф о природной женственности, вызывал поклонение во всем мире, в разных обычаях и под множеством имен. Мать-Земля считалась источником всей жизни.

Не меньший интерес, как было отмечено, вызывает миф о материнстве. Однако, многие женские божества, являются в той или иной степени производными от образа Богини-Матери, женщина играла центральную роль в доисторической религии и жизни. Женственность всегда рассматривалась с позиции репродуктивной функции. Данный взгляд в истории зачастую считается основополагающим в характеристике природы женственности. В то же время изменения гендерной мифологии затронули в значительной степени все аспекты современной социокультурной теории, включая и массовую культуру, где «женское начало» наиболее ярко репрезентировано в мифах о женской фертильности, о материнстве и «женском теле» — об идеальном внешнем образе женщины. Культ земли теряет свое былое значение, а

женщина-мать «вроде бы» продолжает выполнять своё функциональное предназначение, однако наука все больше подходит к тому, чтобы человеческий плод можно было бы зачать и вынашивать в искусственных условиях, то есть, в целом, вечный миф «Матери» уже подвержен существенным изменениям.

Сознательный отказ от продолжения рода — всё еще редкость среди женщин, но доля «child-free» всё же неуклонно растёт. Причины этого явления разные: желание самореализоваться, не иметь «лишних» проблем, комфортно жить и т.п. Кто-то боится утратить красоту, кто-то не хочет быть «машиной для воспроизводства». В Южной Корее, например, все больше женщин решают не выходить замуж, не рожать детей, а зачастую и вовсе не вступать в близкие отношения с мужчинами. У этого явления есть даже особое название — «поколение сампхо». Слово «сампхо» как раз и означает отказ от трех вещей: секса, брака и детей. [2] Г. В. Ф. Гегель — вершина немецкой классической философии — утверждает: именно через брак как сферу взаимодействия мужского и женского устанавливается связь природы и Духа. Женское опосредуется через природное, мужское — социальное. Сфера мужского и женского для Гегеля совершенно различны. Понять «женское», по Гегелю, возможно только через сферу высокую, мужскую сферу духа. [3] Соответственно, мужское и женское начала утрачивают свое первоначальное предназначение — продолжение рода.

Безусловно, не стоит недооценивать медицинские инновации, связанные с репродуктивной функцией женщины. Благодаря тем новым возможностям, которые открыла современная наука, женщины научились контролировать свою репродуктивную систему и планировать беременность без вреда для здоровья. Появление «child-free» сломали многовековой шаблон мифа о женщине-матери.

Очевидно, что в постмодерной культуре и постиндустриальном обществе постепенно умирают старые гендерные мифы и формируются новые. Безусловно каждая конкретная культура закрепляет представление о маскулинности и фемининности в виде мифов. сегодня гендерные мифологемы наиболее ярко проявляются и активно функционируют не столько в сфере быта, сколько в политическом и масс-медийном пространстве, демонстрируя плюрализм, амбивалентность и общую нестабильность современного общества культуры постмодерна.

Список використаних джерел

1. Уилер Г. Гештальттерапия постмодерна: за пределами индивидуализма. — М.: Смысл. 2011. 464 с.
2. https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5_%D1%81%D0%B0%D0%BC%D0%BF%D1%85%D0%BE
3. Гегель Г. В. Философия права. М.: Мысль, 1990. 524 с.

Міхальова Юлія Олександрівна – аспірантка кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського

ПРАВОВА КУЛЬТУРА ОСОБИСТОСТІ ЯК ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ ЦІННІСНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В СУСПІЛЬСТВІ

Суспільні трансформаційні процеси актуалізують питання вироблення стратегії розвитку суспільства та формулювання шляхів її реалізації з урахуванням особливостей людського капіталу, ціннісних настанов, ментальних уявлень населення, традицій, тощо. Для осмислення глибинних змін, які відбуваються в соціально-культурній системі сучасного українського суспільства, для успішного реформування всіх сфер його життєдіяльності, необхідне знання ціннісних, культурних, психологічних особливостей умонастрою населення, відповідно до яких і слід приймати соціально-економічні та соціально-політичні програми розвитку країни. Виробленню власної стратегії суспільних трансформацій сприяє можливість вільного обміну ідеями, інформацією, знаннями, оскільки телекомунікаційні засоби нівелювали географічні кордони між країнами та стали основними за допомогою яких відбувається спілкування в соціумі. І в такому контексті формування соціокультурних традицій є необхідним чинником трансформацій у ціннісній сфері життєдіяльності суспільства.

Основною складовою змін ціннісної сфери життєдіяльності суспільства є етичні форми взаємодії, орієнтованість на суб'єкта взаємодії, високий рівень самосвідомості та культури особистості. Особистість, яка є носієм цінностей, серед яких наявна цінність важливості взаємовідносин у суспільстві, є носієм правової культури, орієнтована на розуміння Іншого, що зумовлює необхідність глибокого розуміння чинників, які впливають на формування особистості у соціумі.

В сучасному філософському дискурсі правова культура особистості визначається як концепт, який характеризується та визначається природним правом, всім соціокультурним, соціально-політичним, соціально-економічним устроєм правового життя людини та суспільства, який виражається в досягнутому рівні правової діяльності, правової свідомості, правового розвитку суб'єкта. Тому що поняття правової культури важко піддається однозначному визначенню, у філософській літературі існує безліч різних формулювань, кожне з яких розкриває лише окремі аспекти цього багатогранного феномену.

Правова культура особистості проявляється в сукупності правових цінностей, до яких входять: правові знання, переконання, уявлення, світоглядно-правові орієнтації, які відображаються у правовій свідомості людини та органічно поєднуються з їх соціально-правовою активністю відносно їх реалізації та створення суспільно-правового буття. Елементами правової культури виступають правові цінності, правові переконання та все те,

що допомагає сприймати право та вести себе правомірно або неправомірно (ототожнюється з правосвідомістю), установки, правові норми, тощо.

Правові цінності особистості, як і цінності взагалі, складаються історично, збагачуються, вдосконалюються чи здрібнюють. Це цілком стосується й моральних цінностей, які уособлюють культурне обличчя ХХІ століття. Мораль – вагома складова частина духовної культури етносу, нації. Сучасні дослідники зазначають в правовій культурі населення України соціальний егалітаризм (прагнення до соціальної рівності), громадоцентризм, загальну аполітичність, анархічність, здатність до мімікрії та пристосування («аби не гірше...»). Додамо, що в українському суспільстві яскраво спостерігаються відчутні соціокультурні регіональні відмінності, які відображаються в ментальності, правовій культурі, тощо. Тому про цілісність національних моральних цінностей української нації в цілому можна говорити лише з певними застереженнями.

Щодо морально-правових цінностей, то у свідомості українців поняття «закон» й «мораль» споконвічно розділені. Змішання у українців понять про справедливість і моральність приводить до заперечення законів як раціональних і справедливих. Орієнтація на моральні норми розглядається як компенсаторний механізм «законослухняності» при недостатньо ефективній роботі правових інститутів суспільства.

Велике значення мають державні інституції та особистість, оскільки вони відіграють важливу роль у формуванні цінностей, які проходять апробацію на рівні «особистість» - «соціум» - «державна». Утвердження справедливості як міри права та позитивне сприйняття до нього громадянами впливають на формування правосвідомості. В свою чергу велика кількість аспектів зумовлює негативне сприйняття громадянами норм права, до яких належить: прогалини в законодавстві, які зумовлюють зростання державного апарату та надмірне витрачання державних коштів на його забезпечення; навантаження на судову систему, що призводить до нівелювання такого критерію в їх роботі як якість розгляду справ; не ініціювання змін в законодавстві, які б змогли відновити права громадян без використання судового механізму захисту; прийняття підзаконних актів, які суперечать законам; відсутність розуміння «духу права» чиновниками та орієнтованість не на якість в роботі, а виконання планових показників; корупція; постійні зміни структури державних інституцій та інші.

Формування проблематики необхідності змін ціннісної сфери життєдіяльності соціуму допоможе окреслити орієнтири та знайти шляхи досягнення важливих трансформацій у цій сфері.

Зацікавленість держави в виробленні стратегії розвитку суспільства та формування шляхів її реалізації з орієнтиром, в основу якого покладено створення умов для формування соціального потенціалу, в тому числі через єднання особистостей, зумовить глибокі позитивні зміни ціннісної сфери життєдіяльності суспільства.

Цибра Микола Федорович – доктор філософських наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

СОЦІАЛЬНИЙ ТОНУС ЯК ІНДИКАТОР ЗРІЛОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Сучасне українське суспільство зацікавлене в створенні найбільш сприятливих умов для індивідуального розвитку громадян. Разом з тим у відповідності з потребами соціального переустрою, суспільство висуває до особистості низку вимог: до її діяльності, інтелекту, відповідальності, організованості, дисциплінованості і та інш. Ці вимоги будуть постійно зростати відповідно росту змін в суспільстві. Духовний світ сучасної людини формується під впливом об'єктивних процесів і відображує все багатство суспільних відношень, яке в концентрованому вигляді міститься у кожній особистості та виступає як її характерні риси: демократизм, гуманізм, колективізм тощо.

Особистість формується та стверджується в процесі активної діяльності, яка здійснюється на основі її життєвої програми. Поняття «соціальний тонус» широко використовується в пропагандистській роботі, в публіцистиці, але в філософській літературі воно поки ще не оформилось.

Наведемо декілька визначень тону: «тонус – ступінь життєдіяльності організму...» [2, с.713]; «тонус – состояние ... длительно поддерживающее ... равновесие...» [1, с.26]. Очевидно, що семантика поняття «тонус» - це рівновага, соціальний тонус – це рівновага суб'єкта в соціумі «ми», його соціальне самовідчуття, яке характеризується життєвим досвідом, глибиною знань, боротьбою новаторських прагнень проти консерватизму, що впливає з незнання, невміння, внутрішньої незібраності, ліннощів.

Проблема соціального тону виникає в силу того, що в соціальній дійсності індивіди, які, здавалося б, в однакових умовах, ведуть себе нерівнозначно. Рівень самоутвердження у них різний. Різниця у поведінці та діях пояснюється не тільки фізіологічною та генетичною різноманітністю індивідів, але й тим, що в суспільстві виникають не завжди очікуємі, і відповідно, не регламентовані стихійні явища.

Структура соціального тону складна та різноманітна. В неї входять внутрішня направленість особистості та її зовнішній прояв по відношенню до об'єктивних умов. Соціальний тонус громадян в Україні виражається, перш за все, в його практичній діяльності і складається під впливом двоєдиного процесу: а) формування духовного світу особистості, її потреб, інтересів, цінностей, орієнтацій; б) створення необхідних умов для реалізації її світоглядних установок. Звідси виховні зусилля суспільства слід направляти не тільки на просвітницьку роботу, але і одночасно вирішувати організаційні питання.

Мета громадянських інституцій зводиться до того, щоб сформувати у особистості навички та переконання в повсякденній практиці.

При аналізі процесу становлення соціального тону особистості можна виділити два рівня його структури. На інформаційному рівні особистість напрацьовує загальну, генеральну лінію поведінки, засвоює ідеї, принципи, норми та цінності притаманні нашому суспільству. На становленьському – відбувається напрацювання тону на фоні безпосереднього оточення (мікросередовище) Від останньої в багатьох залежить ефективність виховного впливу на формування соціального тону особистості.

Соціальний тонус конкретної особистості розрізняється за якісними та кількісними показниками. Таке розрізнення тягне за собою певну неоднорідність в спільноті, групі, колективі. Виходить, що соціальні спільноти при загальній направленості, диференційовані. Ступінь такої диференціації залежить від соціального тону індивідів.

Формування соціального тону індивіда – питання надважливе. В нашому суспільстві в зв'язку з розширенням сфери діяльності та спілкування існує ціла галузь повсякденного життя індивіда, яка не регулюється правом і не охоплюється іншими формами соціального контролю. Це сфера відношень з товаришами та колегами по роботі, контакти на вулиці, в транспорті, сім'ї і т. іцнш. Суспільна думка, що спонукала активні функції впливу на особистість, повинні бути покладені на соціальний тонус. Особистість в своєму життєвому виборі сама вирішує, пройти повз зла чи втрутитися, припинити його, жити творчо, захоплено або скітати в відсталості та рутині.

Соціальний тонус – це не тільки рівноважно прийнята концепція світу і людини, але й життєдіяльний принцип існування. Це ті ідеї, які впливають на норми людської поведінки, на відношення до праці та до інших людей, на характер життєвих прагнень, ідеалів, цілей, на пот, смаки та інтереси.

Соціальний тонус відноситься до шерегу об'єктно-суб'єктних детермінант розвитку особистості. Це певний «внутрішній» регулятор дій особистості та найбільш адекватний соціальним задачам критерій. Логіка саморозвитку вимагає від особистості напруження духовних та фізичних сил в усіх сферах діяльності. Соціальний тонус є найбільш цілісна система орієнтацій особистості, яка базується на відносно стійкій системі духовних цінностей, що виражає основну тенденцію суспільного розвитку Існує як мінімум три ступеня розрізнення в рамках одного і того ж явища, які ми умовно можемо виділити: а) вищий ступінь, який характеризується наявністю та стійкістю адекватних світоглядних установок; б) середня ступінь, яка характеризується такими ж ознаками, але корегуюча дія самої особистості занижена; в) нижча ступінь – це відсутність чітких життєвих орієнтирів. Ці три ступеня сформованості соціального тону і визначають діяльність членів суспільства.

Отже, соціальний тонус характеризується інтегральністю якостей індивіда, рівновагою знань, досвіду, цінностей, захоплень і вмінь, перспективного бачення та опори на традицію. Самоствердження передбачає створення оптимальних умов для прояву індивідуальних якостей в інтересах

соціального цілого. Отже, сутність соціального тону можна визначити як міру усвідомлення особистістю суспільних інтересів.

Можливо, на якомусь етапі соціальні групи з такими характеристиками індивідів (наявністю всіх перерахованих критеріїв позитивного) будуть носити гіпотетичний характер, але по мірі приросту якісних змін в економіці, в суспільній свідомості, ареали людей наділених рисами розвинутої особистості (з « збільшенням статусу»), будуть ставати реальністю, при невпинній тенденції розростання вширину та глибину.

Визнач роль у цьому процесі належить науковому мисленню, що закономірно виникає в просторі альтернативних точок зору, позицій.

Список використаних джерел

1. Большая советская энциклопедия: В 30т. – Изд.3 – е – М.: Советская энциклопедия, 1977, - Т. 26 – 670с.
2. Ожегов С. И. Словарь русского языка. – М.: Русский язык, 1983, - 815 с.
3. Цыбра Н. Ф. Самоутверждение личности (социально-философский анализ).- Киев; Одесса: Выща шк. Головное изд-во, 1989. – 192 с.
4. Чайковский П. И. О композиторском творчестве и мастерстве. – М.: Музыка, 1964. - 271 с.

Чекуріна Оксана Валеріївна – аспірантка кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

ЦІНІСТЬ СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Трансформація в українському суспільстві торкнулась усіх сфер життєдіяльності людини, сімейно-шлюбні відносини теж є не винятком. Причини несприятливих тенденцій в сімейних відносинах полягає в тому, що змінився не тільки образ життя людей, умови існування, та громадські погляди у цілому. У наш час суспільство диктує певний спосіб життя, особливі стереотипи поведінки. І як би хотілося сьогодні бачити побільше людей зі стійкою духовно-моральною культурою та стійкими сімейними цінностями. Однією з головних умов виховання таких людей є середовище, в якому вони формуються і розвиваються. Мається на увазі здорова сім'я, де людина з'являється на світ, виховується, засвоює цінності і природно стає особистістю.

Психологи відзначають, що не останню роль у проблемі шлюбно-родинних звязків відіграє вічне протистояння чоловічого і жіночого начал. Дуже остро постали проблеми соціальної і психологічної рівності, проблеми сімейних цінностей [1].

У Київському центрі УКУ в рамках семінару «Сімейна тематика в українських медіа» науковці та медійники намагалися знайти відповідь, яка вона «сучасна модель сім'ї»?

Організатори дискусії – Інститут родини та подружнього життя й Інститут етики та проблем сучасності УКУ.

На думку історика Ярослава Грицака змінилась парадигма моделі сім'ї: якщо до XIX ст. сім'ю утворювали на основі договірно-розрахункових відносин, то з кінця 30-х р. XIX ст. основним чинником для утворення сім'ї стає кохання – перехід до концепції романтичної сім'ї. Сучасна молодь не поспішає з укладенням шлюбу, відповідно відкладає народження дітей. Він робить наголос на те що остані тенденції всього світу популяризують цінності самовираження. "Коли ми говоримо про сім'ю, треба звертати на якість, а не кількість стосунків"-говорить історик.

Він робить акцент, на те наскільки важливим є діалог між громадським суспільством та державою відносно сімейної політики, а журналісти є тим ключем, які допомагають розпочати цей діалог..

Короткий огляд сімейних тематик від Інституту родини та подружнього життя, представила працівник Інституту – Ірина Мацькова, яка наголосила на ролі ЗМІ у формуванні певних моделей сім'ї та цінностей.

Організатори семінару прийшли до висновку ,що ЗМІ варто змінити акцент у висвітленні сімейної тематики, аби в інформаційному просторі з'являлось більше позитивних матеріалів для формування гідного образу української сім'ї у медіа, адже саме ЗМІ, є одним із тих соціальних інструментів, який формує ціннісні установки нашого суспільства.(2)

Не останню роль в визначенні орієнтира в сімейно-шлюбних відносинах відіграє робота з підготовки молоді до подружнього життя, формування відповідального батьківства, профілактики сімейного неблагополуччя є одним із напрямків державної молодіжної політики Міністерства молоді та спорту України.

Але незважаючи на явні ознаки кризи інституту сім'ї, які состираються не лише в Україні, а також у більшості європейських країнах, все ж таки цінність сім'ї та довіра до неї у суспільній свідомості українців досі залишаються стабільно високими [3].

Список використаних джерел

1. <https://sexology.education/simejni-cinnosti-suchasnij-poglyad/>
2. <https://ucu.edu.ua/news/populyaryzuvaty-simejni-tsinnosti-u-kyyevi-naukovtsi-ta-medijnyky-dyskutuvaly-pro-suchasnu-model-sim-yi/>
3. <https://dismp.gov.ua/simejni-tsinnosti-ukrainskoi-molodi-informatsijni-materialy/>

Секція 2

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ МОЛОДІЖНОГО СОЦІУМУ

Врайт Галина Яківна - кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Семанчук Анна Сергіївна - студентка 4 курсу соціально-гуманітарного факультету історико-філософського відділення Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

НЕДЕРЖАВНІ ОРГАНІЗАЦІЇ КУЛЬТУРИ ТА ЇХ ДІЯЛЬНІСТЬ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Трансформаційні процеси в суспільстві набувають більш швидких та глобальніших темпів. Особливе місце тут займає культурна трансформація, що відбувається в соціумі. У формуванні демократичної політичної культури значну роль покладені відігравати установи культури. В Україні недержавні організації визначають третім сектором [2]. І одним з головних напрямків діяльності НДО є культурологічна направленість взаємодії з суспільством.

Культурна діяльність спрямована на створення, збереження, розповсюдження культурних цінностей і залучення до них усіх верств населення. На фоні її трансформаційних процесів розвивається та вдосконалюється суспільство, що засвоює і відтворює ці цінності. Сучасна сфера культури, більшою мірою, має недержавний характер, у зв'язку з чим є максимально соціалізованим явищем. В загальному, роботу НДО культури можна визначити як соціокультурну діяльність (СКД) спрямовану на взаємодію з окремими людьми, групами чи спільнотами, з метою реалізації їх матеріальних і духовних потреб, цінностей, раціонального і змістовного використання вільного часу для задоволення їх культурних потреб.

СКД є змістом недержавних організацій культури, оскільки, відрізняється свободою вибору, добровільністю об'єднання, активною соціальною взаємодією, характеризується багатообразністю обрання напрямків роботи та здійснюється у вільний час.

Для повноцінної роботи НДО культури виконують ряд загальних функцій: накопичення, зберігання і розповсюдження знань, цінностей, норм; освоєння нових знань, норм, цінностей; відтворення духовного процесу через сприяння його засвоєння; комунікативна функція; соціальна; рекреаційна; «зняття напруги».

У своїй діяльності недержавні організації культури займаються збереженням і використанням культурно-історичного спадку для розвитку

соціуму. Сприяють художній освіченості, підтримують і просувають початкові таланти, налагоджують культурне життя населення, чого часто не може забезпечити й здійснити держава самостійно.

СКД громадських організацій має чотири форми співпраці з суспільством. Перша, репродуктивна, що тиражує, відтворює мистецькі явища культури, її досягнення, елементи, цінності. Друга, творча – створення нових елементів культури, за її канонами. Третя, - матеріально-виробнича форма СКД недержавних організацій є діяльністю і результатом культурних процесів. І четвер, духовна – спрямована на духовне сприйняття елементів мистецтва, філософії, релігії та науки.

Управління в даній сфері є досить особливим. Характерними елементами менеджменту в недержавних організаціях СК спрямування є послуги, що надаються, це товар вироблений діяльністю організації (соціокультурні, мистецькі, культурно-освітні послуги), його специфіка та впровадження в суспільство. Вільна самореалізація особистості, діяльність усіх можливих видів власності впливають на управління даною сферою. Менеджментом НДО культури визначається обмеження можливостей росту виробничої праці, особливості її оплати. А хронічна недостача фінансування діяльності стимулює активну роботу менеджера з пошук варіантів вирішення фінансових проблем.

Ці фактори впливають на особливості формування та здійснення управління в НДО культури. І критичним серед них можна зазначити специфіку фінансування таких організацій, через що зазвичай змінюється методи їх менеджменту.

Джерелами фінансування в НДО можуть бути бюджетні кошти (державні), що розраховані на здійснення відповідних проектів, залучення донорів та власні кошти [1]. Щоб ввести якомога більше коштів до своєї діяльності в організації повинен здійснюватися активний та ефективний фандрейзинг. Головним правилом для якого є – привабливість проекту і програми для потенційних донорів. Важливо зауважити, що фандрейзинг не вимагає гроші на культуру та її проекти, а пропонує взаємовигідну співпрацю.

Діяльність НДО культури спрямована на розробку соціокультурних проектів, для модернізації, створення чи підтримки в змінному середовищі матеріальних і духовних цінностей, що є пріоритетними для суспільства. Україна – країна, що активно прагне розвиватись та трансформуватись відповідно світовим стандартам. Створення, розвиток і продуктивна діяльність НДО культури безсумнівно сприяє підвищенню культурного рівня країни до світового, за рахунок громадського впливу на державу та соціальної взаємодії.

Список використаних джерел

1. Голович Н. М. Культурологія: Менеджмент культури в контексті сучасних соціокультурних перевтілень / Н. М. Голович. 2017. – 22 квітня 2021. Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Kis_2017_2_4

2. Регіони Східної Європи: інтеграційні очікування та конфронтаційні небезпеки : Матеріали Міжнар. наук. конф., Чернівці, 18 - 19 верес. 2000 р. / [ред.: Ю. І Макар]. - Чернівці : БУКРЕК, 2000. - 264 с.

3. За заг. ред. Корнієвського О. А., Тищенко Ю. А., Яблонського В. М. Громадянське суспільство України: сучасні практики та виклики розвитку : аналіт. Доповідь / О. А. Корнієвський, Ю. А. Тищенко, В. М. Яблонський. – К. : НІСД, 2018. – 128 с.

Гюльхан Юлія Борисівна – аспірантка кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

МЕНТАЛЬНІСТЬ ЯК РЕСУРС ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Істотні зрушення в економічній, політичній, культурній та інших системах суспільства органічно пов'язані з певними змінами на рівні ментальності особистості, тобто в індивідуальному житті людей. Ментальність проявляє себе через систему цінностей та норм, в індивідуальній і колективній поведінці людей, в традиціях, архетипах, стереотипах. Тому дослідження проявів ментальних рис і орієнтацій населення України в контексті трансформаційних змін, що відбуваються в сучасному українському суспільстві, є важливим.

Оскільки ментальність характеризують цінності і норми поведінки, характерні в тій чи іншій мірі для представників певного народу (нації), отже, найважливішими складовими ментальності є цінності і ціннісно-мотиваційний ставлення до праці і багатства, норми і зразки соціальної взаємодії, соціальні стереотипи, організаційні форми повсякденної життєдіяльності та ін. В ментальності представлена та частина культури, яка дає людині можливість орієнтуватися в економічній, політичній і соціокультурній сферах життя, в сучасних суспільних реаліях. При цьому цінності знаходяться в ядрі ментальності як складного соціокультурного феномену. Цінності розуміються як культурно обумовлені стійкі уявлення про те, що в певному соціумі є важливим для людини. Цінності є найважливішим компонентом індивідуальної організації людини, його морально-психологічної та інтелектуальної діяльності. З цінностей формуються життєві цілі і плани людей, тобто їх цілеспрямована і цілераціональна діяльність. Якщо цінності не відповідають соціальним обставинам і вимогам часу, то раціональна діяльність індивіда стає неефективною. Так відбувається і з пострадянськими цінностями українців, які в умовах радикальних культурно-інституційних перетворень виявили певну стійкість ціннісної ієрархії і стали виконувати компенсаторну функцію в

умовах інституційної кризи в суспільстві і розчарування людей тим соціумом, яке створювалося нібито на нових ціннісних підставах.

Як відзначається багатьма дослідниками, в сучасній Україні співіснують дві різні моделі ціннісних систем. Одна з них тяжіє до постіндустріальної індивідуалістичної моделі цінностей західного типу, а інша - до традиціоналістської-колективістської моделі цінностей. Причому, якщо раніше грань між носіями цих ціннісних систем була розмита, то тепер про них можна говорити як про двох досить чітко оформились групах. У той же час значна частина населення (близько 30%) складає групу з суперечливою системою ціннісних орієнтацій, для яких характерне амбівалентна свідомість і не існує чіткого ціннісного самовизначення. При цьому в ціннісному свідомості населення України поступово відбувається згасання державно-патерналістської орієнтації, значущості колективістських цінностей і зростання індивідуалістичних, демократичних цінностей та принципу «опора на власні сили». Однак в масовій свідомості ще зберігається розрив між установками на необхідність розвитку демократичних принципів, з одного боку, і неможливістю їх реалізувати в повному обсязі в реальній дійсності - з іншого. Такі ціннісні підстави не сприяють успішним трансформаційних процесів в українському соціумі.

Українські вчені, зокрема В.В. Танчер, В. П. Спепаненко, виділяють три найбільш узагальнені моделі основних типів реакції громадян України на пострадянську ситуацію: пасивність і аттантізм (тобто інерція «колективістських» цінностей, установка на терпіння й неясну надію на «об'єктивні» позитивні зміни в майбутньому, ностальгія за минулим), активна адаптація (тобто енергійний пошук можливостей виживання, відкритих новими соціально-економічними умовами) та орієнтація людини на максимальний індивідуальний економічний і соціальний успіх [1]. Тому є реальні підстави стверджувати, що у новій суспільній реальності зароджуються нові норми і правила, необхідні для успішної життєдіяльності, й індивідуалізм стає однією з таких норм.

Ряд вчених, зокрема І. Поліщук, вважає, що специфічні риси ментальності українців зумовлюють особливості здійснення трансформаційних змін в українському суспільстві. Так, І. Поліщук зазначає, що в українській ментальності не дуже розвинені такі риси характеру, як цілеспрямованість і рішучість[2]. На думку дослідника, найбільше українцеві властива обережність, інертність, повільність, він не любить ризикувати, живе за принципом «якось воно буде», довго зважує всі «за» і «проти», довго радиться і рішення приймає половинчасті. Навіть при наявності знань, ерудиції, досвіду нерішучість набагато знижує «коефіцієнт корисності». В цілому, на думку І. Поліщука, Україні бракує ініціативних харизматичних особистостей, а ті, які є, зазвичай ідуть не в бізнесмени, а в чиновники [2]. Ще однією рисою національної ментальності українців учений вважає консервативність, і зазначає, що «українець не довіряє змінам, який прагне не знайти щось нове, а зберегти вже створене. Це визначає його невміння, а може, і небажання йти в ногу з часом»[2]. Однак інші дослідники відзначають

такі риси національного менталітету, які здатні вивести нашу державу на рівень економічно розвинених країн. Це, перш за все, така національна риса, як хазяйновитість. У народних прислів'ях і приказках поняття «хазяїн», «господиня», «хазяйська дитина» звучать не інакше, як похвала. Інша позитивна риса української ментальності - це особливе емоційне світовідчуття. Цей стиль мислення вирізняв і запорозьких козаків, котрі здобували перемоги не завдяки силі, раціональній тактиці чи «залізній» дисципліні, а діям, яких від них ніхто не очікував. Жвавість, нестандартні ходи, несиметричні відповіді - все це проявляється як в українській економіці, так і в геополітиці. І в цьому наш психологічний козир, адже ці риси невластиві ні європейцям, ні американцям. Крім цього, українцю властивий здоровий прагматизм. Навіть славнозвісна українська «жадібність» тут може зіграти позитивну роль. Миролюбність, неагресивність, вміння уникати зіткнень - це чинник стабільності.

Таким чином, деякі ментальні особливості українського народу можуть бути ефективним ресурсом, який можна використовувати в процесі трансформаційних змін сучасного українського суспільства. Для цього представляється важливим подальше дослідження розвитку ментальності населення українського суспільства, яке є затребуваним у контексті наукового пізнання нових соціокультурних феноменів трансформаційного суспільства.

Список використаних джерел

1. Суспільна трансформація: концептуалізація, тенденції, український досвід / За ред. В.В. Танчера, В. П. Степаненка. К.: Ін-т соціології НАНУ, 2004. 244 с.
2. Поліщук І. Ментальність українства: політичний аспект / І. Поліщук // Людина і політика. № 1. 2001. С. 86–100.

Парадюк Олена Олександрівна – аспірантка кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

ТИПОЛОГІЧНО СТІЙКІ ПІДХОДИ ДО ПОНЯТТЯ «ІСТОРИЧНА СВІДОМІСТЬ»

Історична свідомість – це складне і багатогранне явище суспільного життя. Його не можна вивчати в якомусь одному аспекті або плані, як не можна, скажімо, надати характеристику простору, користуючись одним виміром. Тут важливим методологічним принципом повинна служити багатоплановість підходу до вивчення історичної свідомості, яка визначається різноманіттям зв'язків та відносин даного поняття з іншими формами

суспільної свідомості, у чому, зокрема, проявляється його цілісність. Такий багатоплановий підхід дозволяє розкрити різні сторони та грані історичної свідомості.

Історична свідомість – одне з центральних понять соціальної філософії та філософії історії, історичної науки, історичної психології та соціології. В умовах соціально-історичних реалій кінця ХХ – початку ХХІ століття тема історичної свідомості актуалізується як соціокультурна та світоглядна проблема сучасності, зберігаючи статус наукової проблеми, певною мірою універсальної, міждисциплінарної та актуальної проблеми філософської рефлексії сучасної людини.

Аналіз наукової літератури 1990-2000-х років, присвяченій дослідженню історичної свідомості, дозволяє в узагальненому вигляді виділити найбільш типові підходи до його розуміння.

Згідно феноменологічному підходу історична свідомість розглядається як явище духовної культури, зріз суспільної свідомості, духовна сторона історичного процесу, духовної культури, що представляє собою відображення, пізнання, осмислення, інтерпретацію, винесення оцінок, вираз емоцій, осягнення людської історії як процесу, що протікає в часі, в єдності сьогодення, минулого та майбутнього. Історична свідомість як феномен, усвідомлюваний в поняттях «сенс історії», «національна ідея» тощо, розуміється як особливого роду духовна реальність. Історична свідомість – багатогранне явище духовної сфери, відображення минулого в суспільній свідомості та тимчасовий зріз всіх форм суспільної свідомості як один з факторів соціальної стабільності [3, с. 53].

Структурний підхід визначає історичну свідомість як компонент суспільної свідомості. Відповідно до даного підходу історична свідомість відноситься до тієї ж групи форм суспільної свідомості, яку утворюють релігія, мистецтво, філософія. Забезпечуючи зв'язок людської історії, історична свідомість виступає істотно важливим елементом суспільного життя, необхідною передумовою самої історії. Історична свідомість визначається прибічниками цього підходу також як почуття історії, те, що дозволяє нам відтворювати події як історію, традицію, в яку в якійсь точці включені й ми самі [1, с. 114-115].

Сутнісний (цілісний) підхід стверджує, що історична свідомість – це відносно самостійна форма суспільної свідомості, цілісна система. Тобто історична свідомість – відносно самостійна форма суспільної свідомості, яка викликана до життя реальними потребами забезпечення зв'язку часів, наступності поколінь, передачі соціального досвіду, вивчення та осмислення минулого, для того, щоб зрозуміти сьогодення і прогнозувати майбутнє. Критеріями зрілості історичної свідомості є розуміння історичного минулого, критичне та творче засвоєння його уроків широкими масами і політичними, державними лідерами. Історична свідомість постає як цілісна система, заснована на сукупності історичних знань. Властивостями цілісності історичної свідомості є її відносно-абсолютний характер, цілісність як фундаментальна властивість історичної свідомості [1, с. 123].

Розуміння історичної свідомості в умовах соціокультурної трансформації пов'язане з розширенням горизонтів не лише теоретичного оволодіння терміном «історична свідомість», а й його практичного «виходу» в простір повсякденної реальності.

Поняття «історична свідомість» може бути розглянуто в декількох значеннях:

– Історична свідомість як специфічне цілісне духовне утворення, що є вираженням суті історичного буття, або історичності людини та суспільства від мікро- до макрорівнів історії в їх взаємодії, ретроспективі та перспективі. У зв'язку з цим історичну свідомість слід розглядати в якості принципу історичності індивідуального. Тобто поряд з екологічною свідомістю історична свідомість здатна постати як імператив сучасності, фундаментальна духовна основа людини та суспільства переломної епохи в період подолання наслідків перелому.

– Історична свідомість як самостійний тип свідомості з властивою їй структурою, змістом, призначенням, що осягає на різних рівнях організації сукупність історичних почуттів, образів, інтересів, спогадів, уявлень, знань, значень та смислів історії. Її носіями виступають людина, соціальні групи та спільноти, людство. Історична пам'ять в такому ракурсі – фундаментальний компонент історичної свідомості, з яким пов'язане, власне, зберігання історичних образів і понять, їх відтворення за допомогою трансляції, а також вивільнення спогадів про історичні події, факти, особи в умовах сучасної соціальної та повсякденної дійсності. Історична пам'ять є скріпою культурно-історичної ідентичності та підставою історичної далекозорості для суб'єктів історичної реальності.

– Історична свідомість як принцип суспільного розвитку періоду трансформації. Розгляд історичної свідомості в якості принципу суспільного розвитку представляється можливим у зв'язку з тим, що формування та функціонування історичної свідомості в повсякденності сприяє утвердженню стримуючого і збереженню, в самому позитивному значенні консервативного начала в житті сучасника, в тому числі в умовах людського буття, що стрімко змінюються та модернізуються.

– Історична свідомість як філософсько-історична і соціогуманітарна проблема. Проблемний характер історичної свідомості має кілька аспектів: світоглядний, гносеологічний, методологічний, соціально-філософський та філософсько-історичний, соціолого-історичний, психолого-історичний, філософсько-антропологічний, культурологічний, етичний.

Історична свідомість виражає сутність історичного буття людини та суспільства від мікро- до макрорівнів історії в їх взаємодії, в ретроспективі та перспективі. Принципами функціонування історичної свідомості виступають спадкоємність, традиціоналізм. Історична свідомість, з одного боку, є проблемою переломною епохи, з іншого – може бути розглянута в якості принципу суспільного розвитку, духовної підстави життя сучасної людини та суспільства [2, с. 110-114].

Структуру та зміст історичної свідомості складають інтереси, потреби, уподобання, спогади, передбачення, ідеали, погляди, знання, оцінки, теорії, ідеї, почуття, образи, символи, а також перекази, легенди і міфи, анекдоти та пісні, пов'язані з «історичним» (процесом, періодом, епохою, фактом, подією, явищем, особою). В історичній свідомості поєднані три модусу часу: минуле, сьогодення та майбутнє. Історична свідомість представлена на наступних рівнях: чуттєво-образному (почуття, емоції, образи, символи, асоціації, інтереси, уявлення, враження, мрії), теоретичному філософському (філософсько-історичні погляди, оцінки, значення, смисли), науковому (результати пізнання історичної науки, історичної соціології, історичної психології, історичної антропології), теоретико-практичному або художньому (результати художнього освоєння історії – історичний роман, історичний жанр живопису, історичні анекдоти, перекази, легенди, міфи, пісні), мотиваційно-вольовому (бажання, переваги, потреби), практичному (організація простору в контексті повсякденної практики) рівнях; індивідуальному та колективному; професійному та побутовому (повсякденному).

Носіями історичної свідомості виступають: людина (індивід, особистість), соціальні спільності, соціальні групи, людство. Історична свідомість проявляється в формах історичних образів та історичних знань, філософсько-історичних поглядів, оцінок, ціннісних орієнтирів, смислів та значень, символів, спогадів, передбачень, результатів соціолого-історичного, психолого-історичного пізнання та художнього освоєння «історичного»: переказів, міфів, легенд, анекдотів, пісень.

Таким чином, складність та проблемність вивчення історичної свідомості обумовлена тим, що воно є багатовимірним явищем духовного життя суспільства та особистості, представляючи собою, з одного боку, специфічну форму суспільної свідомості, з іншого боку, вона є складовою всіх форм суспільної свідомості.

Список використаних джерел

1. Кутыкова И. В. Историческое сознание первого постсоветского поколения: монография. Санкт-Петербург: РИЦ ПСПбГМУ, 2016. 240 с.
2. Леопа А. В. Историческое сознание как метод научного познания // Философия и культура. 2012. № 3(51). С. 108-114.
3. Линченко А. А. Знание о прошлом и историческое сознание молодежи в информационном обществе. Люди и тексты. Исторический альманах. Москва: Институт всеобщей истории РАН, 2014. №5. С. 51-82.

Поплавська Тетяна Миколаївна – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Дін Юйцзін – студентка 4 курсу соціально-гуманітарного факультету історико-філософського відділення Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ І ГЛОБАЛЬНА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

В останні роки основна увага глобальних досліджень було зосереджено в основному на глобалізації і глобальних проблемах, причому «центр ваги» в даний час сильно змістився в бік дослідження проблем глобалізації. Це свідчить на користь того, що з плином часу предметне поле цих досліджень і особливо глобалістики змінюється і, як ми вважаємо, далі буде інтенсивно розвиватися. Стає очевидним, що серед глобальних феноменів крім згаданих існують і інші, які будуть вивчатися глобалістикою, якщо її мислити більш широко і глибоко в сенсі пізнання природи і генезису цих явищ, ніж зараз прийнято.

Глобалізм представляє світорозуміння, що базується на баченні світу як єдиного цілого, а людства - як взаємопов'язаної світової спільноти, в якій загальнопланетарні характеристики превалюють і усвідомлюється причетність до загальнолюдських проблем і глобальних процесів.

Поява, розгортання і осмислення глобальних процесів не може не позначитися на світовому освітньому процесі. У ньому так чи інакше відбивається вся сучасна епоха, яка пронизана глобальними мотивами, процесами і тенденціями, і перш за все чітко проглядається тенденція глобалізації освіти, набуття цим масовим соціально-інформаційним процесом універсальних рис.

Реалізуючи ідею глобалізації в освітній сфері, йде процес взаємодії національних систем освіти, універсалізації ряду освітніх вимог, характеристик і параметрів і формування глобальної системи освіти.

Сам термін «глобальна освіта» та перші концепції нового типу освіти виникли ще в 70-і рр. в США як «освітня відповідь» на перші усвідомлені глобальні виклики та перспективу життя у взаємопов'язаному Світі на планеті.

1970 році був створений Американський форум для глобальної освіти, який представляє собою недержавну організацію, і який курирує розгортання глобальної освіти в США і за її межами. З ініціативи цього форуму в 1995 р. в Нью-Йорку ЮНЕСКО провела міжнародну конференцію «Мости в майбутнє», яка визначила основні напрямки розвитку глобальної освіти в XXI столітті. Як визначили учасники конференції, метою глобальної освіти має бути підготовка людини до життя в небезпечному, динамічному і взаємопов'язаному Світі, людини, готової до вирішення будь яких глобальних проблем.

Моделі глобальної освіти, що виникли в США в 70-і рр. минулого століття, виходять з уявлення Світу як єдиного цілого, а людства - як

величезної взаємозалежної глобальної громади, де життєдіяльність і благополуччя кожної людини залежать від всіх інших людей. Ці моделі, що базуються на принципах глобалізму, холізму, гуманізму і міждисциплінарного підходу, в певній мірі представляються як один із напрямів інтеграції єдиного світового освітнього простору, що відкриває нові глобальні перспективи.

Наприклад, американський вчений Р. Хенві свою модель глобальної освіти базує на ряді принципів (планетарних вимірів), серед яких - формування об'єктивного світорозуміння, вивчення стану планети, крос-культурна грамотність, розуміння динаміки світових процесів, усвідомлення можливостей вибору[1].

Розгляд проблем глобальної освіти призвело фахівців в галузі педагогіки до думки про те, що вона передбачає виховання в учнів інтересу і поваги до культур народів світу, досягнення розуміння загальносвітового началу в цих культурах і уваги до глобальних подій, усвідомлення їх характеру і передбачення наслідків, використання системного підходу до вивчення світових процесів.

Останнім часом проблеми становлення глобальної освіти зв'язувалися з перспективами розвитку відкритої та дистанційної освіти, перш за все з використанням мережі Інтернет. Але поряд з формально-організаційними і технологічними аспектами, що відносяться більше до проблеми глобалізації освіти, розвивалася і концептуально-змістовна сторона глобальної освіти. І перш за все мова йде про викладання глобалістики та концепції сталого розвитку як глобального процесу у вищій школі.

Згідно з думкою деяких фахівців в області глобалістики, розвиток глобальної освіти - це вже стійка тенденція і перспектива трансформації предметного поля освітнього процесу, який не тільки знаходить свою планетарну спільність і цілісність, але і виявляє реальну і потенційну можливість глобально-змістовної еволюції. Ця остання можливість реалізується спочатку на шляху перетворення сучасної освіти (в тому числі нині існуючих експериментальних варіантів глобальної освіти) в освіту для такого прийнятого світовою спільнотою глобального процесу, як сталий розвиток (СР), потім еволюціонує в ноосферну освіту в процесі подальшого становлення сфери розуму через СР. Це щонайменше два наступних етапи найбільш великих і передбачуваних глобально-еволюційних трансформацій світової освіти в розглянутому тут напрямку розвитку[2; 3].

Освіта для соціуму сталого розвитку як інноваційний процес повинна буде не тільки модернізуватися, а й в певних аспектах ставати випереджаючою, тобто футуристичною освітою, не тільки не відставати від сучасного життя, а й ефективно прокладати шлях в глобальне майбутнє. В результаті стане формуватися принципово новий тип глобального освітнього процесу - інноваційно-футуристична освіта. Поява інноваційно-випереджальних процесів в глобальній освіті призведе до істотної її футуризації і становленню випереджаючої освіти.

Випереджаюча освіта буде не тільки швидше розвиватися щодо практичної діяльності, а й акцентувати увагу на майбутньому в самому змісті

навчання і виховання, виходити з принципу темпоральної цілісності. У цьому сенсі в ході еволюції глобальної освіти відбудеться зсув акцентів від модернізації освіти до її футуризації, а також становлення глобальної ноосферної освіти через освіту для сталого розвитку.

Україна, як і інші країни-члени ООН, приєдналася до глобального процесу забезпечення сталого розвитку. Протягом 2016–2017 років тривав широкомасштабний та всеосяжний процес адаптації Цілей сталого розвитку з урахуванням українського контексту. Кожна глобальна ціль була переглянута, беручи до уваги специфіку національного розвитку. Результатом цієї роботи стала національна система, яка складається із 86 завдань національного розвитку.

На урядовому рівні зараз відбувається процес формування Міжвідомчої робочої групи з питань забезпечення досягнення Цілей сталого розвитку, тимчасового консультативно-дорадчого органу Кабінету Міністрів України, для забезпечення узгодження дій органів виконавчої влади щодо досягнення глобальних цілей в Україні.

Як відомо, фундаментом сталого розвитку є освіта, тож Україна приєдналася до 55-ти країн, які підписали Стратегію освіти для сталого розвитку. Започаткована ЄЕК ООН ініціатива «ОСР», активно підтримується Україною, зокрема Державною екологічною академією післядипломної освіти та управління Міністерства екології та природних ресурсів України. Також за участю неурядових громадських організацій розроблено Стратегію екологічної освіти для сталого розвитку.

Разом з тим, в закладах освіти України всіх рівнів, від садочків і загальноосвітніх шкіл до вищих навчальних закладів, в навчальну програму вводять спеціалізовані курси, що знайомлять слухачів із принципами сталого розвитку. Розвивається в Україні і неформальна освіта у даній галузі, провідну роль у впровадженні якої займають громадські організації та об'єкти природно-заповідного фонду. Хотілося б зазначити, що в Україні також існує партнерська мережа «Освіта в інтересах сталого розвитку в Україні» (далі Мережа), яка офіційно була створена у 2014 році за підтримки Програми малих грантів Глобального екологічного фонду. Серед основних завдань Мережі: об'єднати всі зацікавлені сторони у єдину Мережу; забезпечити обмін досвідом, інформацією, матеріалами та корисними контактами; забезпечити доступ та збір наявних нормативних національних та міжнародних документів, навчальних матеріалів, інформацію про міжнародний досвід тощо у галузі ОСР; сприяти навчанню українського суспільства навичкам будувати власне життя з урахуванням потреб сталого розвитку. За два роки функціонування Мережа об'єднала близько 100 учасників, серед яких громадські організації, школи, заклади освіти, органи державної влади та інші партнери. Приєднатися до Мережі та ознайомитися із основними здобутками можна на сайті <http://www.ecoosvita.org.ua/>, який було створено для забезпечення мети та завдань Мережі.

Автори доповіді впевнені, що наш педагогічний університет так же повинен приєднатися до цієї спільноти і вносити свій посильний внесок в

розвиток глобальної освіти і формування менталітету суспільства сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Хенви, Р. 1994. Достижимая глобальная перспектива. Рязань: Изд-во Рязанского гос. ун-та.
2. Урсул, А. Д., Демидов, Ф. Д. 2004. Образование для устойчивого развития: науч-ные основы. М.: РАГС.
3. Урсул, А. Д., Урсул, Т. А. 2007. Универсальный эволюционизм (концепции, подхо-ды, принципы, перспективы). М.: РАГС.

Семко Яна Сергіївна – кандидат філософських наук, асистент кафедри всесвітньої історії та методології науки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНЕ РОЗУМІННЯ «ЕТОСУ» КУЛЬТУРИ

Філософсько-антропологічна течія «психології народів», сформульована її творцями ще в ХІХ ст., яка розуміла народний дух як психічну схожість індивідів, що належать до одного народу і одночасно як їх самосвідомість, в 1920-30-ті рр. переживала новий віток розвитку та особливо активно привертала увагу численних дослідників. Якщо у області психології основна увага надавалася аналізу психологічних рис індивідів в емпіричних кросс-культурних дослідженнях, то в антропології більше значення придбав загальний культурологічний аспект – вивчення національного характеру, значення етнічності в сучасному світі. Метою нашої роботи є висвітлення одного з основних етапів становлення етнопсихологічних досліджень як складової частини культурно-антропологічного напрямку сучасної філософії.

Початок етнопсихологічним дослідженням поклала Рут Бенедикт (1887-1948), яка опублікувала на цю тему серію робіт: «Психологічні типи культур Південного Заходу» (1928), «Конфігурації культур в Північній Америці» (1932) та класичну у області психологічної антропології книгу «Моделі культури». В ній Бенедикт демонструє, що кожна культура має унікальну конфігурацію внутрішньокультурних елементів, які всі об'єднані однією культурною темою (яку Бенедикт називала етосом культури), що визначає не тільки те, яким чином елементи культури співвідносяться один з одним, але й їх зміст. Релігія, сімейне життя, економіка, політичні інституції всі разом узяті утворюють єдину неповторну структуру. Причому з різних можливих варіацій тих або інших систем відносин, способів взаємодії, форм суспільних інституцій в кожній культурі присутні тільки строго певні варіації – ті, які відповідають етосу культури.

Таким чином, етос культури виявляється у всіх сферах людського життя: у системах розподілу власності, в структурах соціальної ієрархії, в матеріальних речах та в технологіях їх виробництва, у всіх різновидах статевих взаєностосунків, у формуванні союзів та кланів всередині суспільства, в способах економічного обміну тощо. Всі ці інституції, яких існує величезне число, самі по собі мають велику кількість типів та варіацій, але у кожному випадку тільки один з цих типів вбудований в рамки тієї або іншої культури.

На думку Рут Бенедикт, культура, реалізуючи ті або інші соціальні моделі, відповідні її етосу, як би майже не залишає місця для інших типів тих же інституцій. Риси, неорганічні для даної культури, не одержують в ній простору для свого розвитку. Ті аспекти життя, які здаються найважливішими нам з погляду нашої культури, можуть мати надзвичайно мало значення в інших культурах, орієнтованих інакше, ніж наша. А які-небудь риси, які є в нашій культурі, можуть бути переосмислені в інших культурах таким чином, що показалися б нам просто фантастичними. «Кожне людське суспільство, – писала Рут Бенедикт, – колись зробило такий відбір своїх культурних установ. Кожна культура з погляду інших ігнорує фундаментальне та розробляє неістотне. Одна культура насилу осягає цінність грошей, для іншої вони – основа щоденної поведінки. В одному суспільстві технологія неймовірно слабка навіть в життєво важливих сферах, в іншому, такому ж «примітивному», технологічні досягнення складні і тонко розраховані на конкретні ситуації. Одна будує величезну культурну суперструктуру юності, інша – смерті, третя – замогильного життя» [3; 5, с. 218].

Кожна з культурних конфігурацій є наслідком унікального історичного процесу. Тому, на думку Рут Бенедикт, говорити про ступінь розвиненості тієї або іншої культури – безглуздо. Адже їх неможливо порівнювати. Можливо, Бенедикт представляла найбільш крайній ступінь культурного релятивізму, який взагалі колись з'являвся в психологічній антропології.

Рут Бенедикт робила щось більше, ніж просто описувала поведінку людей як продукту тієї або іншої культури. Вона прагнула описати культуру як психологічну цілісність, як внутрішньо гармонійну систему. Її мало цікавила індивідуальна психологія як така і психологічний розвиток особистості, але у всіх своїх роботах вона робила акцент на психологічній взаємозв'язок різних інституцій в кожному суспільстві. Вона не прагнула провести чітке розмежування між поняттями соціокультурної системи та особи як системи, її більш цікавило питання про психологічну відповідність індивідів – членів даної культури і структурних елементів культури. Цей підхід, закладений Бенедикт, був характерний для психологічної антропології аж до шестидесятих років ХХ століття [2, с. 116].

Кажучи про концепцію Рут Бенедикт, яка в цьому своєму аспекті значно вплинула і на концепції багатьох інших антропологів, слід зазначити, що вона мала на увазі незвичайну пластичність людської природи: соціальне та культурне оточення фактично ліпить з особи все, що йому бажано, особа стає як би частиною культури.

Ґрунтуючись на даних польових дослідженнях племен Квакіютль, Цуны, Плейнс в Північній Америці та племені Добу в Малайзії, Бенедикт описала їх всі як чотири різні культурні конфігурації, детерміновані єдиною психологічною темою. Вона показала, що елементи культури міняють своє значення під впливом основної теми – етосу культури і що вони стають частиною єдиної культурної конфігурації. Так культура народності Квакіютль була визначена нею як діонісійська, а народності Цуны – як аполлонійська (тут очевидні асоціації з роботою Ніцше «Походження трагедії з духу музики») [4, с. 46]. Квакіютль (діонісійців) вона представляла як постійно прагнучих уникнути буденної обмеженості досвіду, вийти з природних рамок, як би досягти іншого порядку буття. З цими цілями вони використовують різні способи досягнення трансу, від танців до наркотичних речовин. Цуны (аполлонійці) миролюбні, не схильні до конфліктності, добрі.

В цей час проблема культурних моделей стає домінуючою в культурній антропології, хоча небагато з антропологів прийняли теоретичні підходи Бенедикт [6, с. 113-114].

Починаючи з двадцятих років ХХ ст. психологічна антропологія розвивалася в рамках школи «Культура і Особа», прихильники якої, як видно з назви цього наукового напрямку, намагалися з'ясувати зв'язок між культурою, прийнятою в тому або іншому суспільстві, і особою – носієм цієї культури. Психологічна антропологія спочатку принципово відрізнялася і від психології, і від соціокультурної антропології. Якщо перша досліджувала психіку індивіда, а друга — його поведінку і мислення, щоб з їх допомогою реконструювати загальну картину соціальної та культурної системи, усередині якої ці індивіди існують, то психологічна антропологія вивчала і культуру, і індивіда в комплексі, або точніше було б сказати, індивіда як представника певної культури [1, с. 58].

Аж до шестидесятих років в психологічній антропології в напрямі «Культура і Особа» домінувало уявлення про тісну кореляцію між поняттями «культура» і «особа». Причому схожість між структурою культури та структурою особи не обов'язково проявляє себе в етнографічних описах поведінки членів культури. Вона може бути виражена тільки за допомогою тонкої скрупульозної порівняльної роботи і розумової інтеграції багатьох рівнів культури. В результаті цього маніпулювання культура як би уподібнюється особі. А індивід є граничним осередком культури – «мікрокосмом культури».

Список використаних джерел

1. Арутюнов С. А. Культурологические исследования и глобальная экология // Вестник АН СССР. 1979. №2. С. 56-78.
2. Белик А. А. Психологическая антропология. Москва: РАН, 1993. 258 с.
3. Бенедикт Р. Хризантема и меч. Модели японской культуры. Москва: Наука, 2007. 360 с.
4. Козлов В. И., Ямсков А. Н. Этническая экология // Этнология в США и Канаде. Москва: Наука, 1989. С. 34-86.

5. Таболина Т. В. Этничность и общество: поиск концептуальных решений // Этнология в США и Канаде. – Москва: Наука, 1989. С. 112-124.

6. Benedict R. The Chrysanthemum and the Sword. Boston: Houghton Mifflin Harcourt, 1946. 812 p.

Стовпець Олександр Васильович (Одеса) – доктор філософських наук, доцент кафедри кримінального і адміністративного права, доцент кафедри філософії Одеського національного морського університету

ФИЛОСОФИЯ РАЦИОНАЛЬНОГО ИНДИВИДУАЛИЗМА И ПРИМЕНИМОСТЬ ПРИНЦИПА LAISSEZ-FAIRE В УСЛОВИЯХ ПАНДЕМИИ

Идеологический конфликт между индивидуализмом и коллективизмом в большей или меньшей степени (в разные эпохи) уже давно присутствует в жизни цивилизации, в особенности западной (к которой условно можно причислить и нас). Но проблема пандемии вновь актуализирует размышления относительно того, какое соотношение между индивидуализмом и социальной солидарностью может считаться оптимальным, и какой всё же должна быть роль государства в сложившихся условиях.

Философия рационального индивидуализма, во многом популяризованная романами Айн Рэнд, предлагает свой идеал человека-творца, процветающего исключительно за счёт своих творческих способностей и таланта, и стремящегося построить собственное счастье в жизни. Во многих отношениях философия Рэнд противостоит коллективизму. Упомянутую мировоззренческую позицию также нередко именуют "объективизмом по Айн Рэнд".

Айн Рэнд исходит из того, что целью жизни каждого человека является стремление к собственному счастью. При этом социальная система должна обеспечивать индивидуальные права людей, что достигается соблюдением принципа *Laissez-faire* (невмешательство государства в экономику). Главные положения объективизма и рационального индивидуализма по Айн Рэнд могут быть сведены к следующим:

- существующий мир независим от восприятия человека и его отношения к фактам;

- объективным способом восприятия мира является разум, рациональное осмысление, под которым понимается умение воспринимать и анализировать информацию, поступающую от органов чувств; разум должен являться главным руководством к действию;

- каждому человеку следует стремиться к своему личному счастью, что и является наивысшей моральной ценностью; но, вместе с тем, никакой человек не должен рассматриваться как средство для достижения чьей-либо цели;

- свободный ум и свободная экономика логически вытекают друг из друга; одно не может существовать без другого;

- предприниматели, новаторы (и любые инициативные люди) – это символ свободного общества и залог для его процветания;

- беды современного мира вызваны альтруистической, социалистической, коллективистской философией, поэтому людям нужно отказаться от альтруизма в пользу умеренного эгоизма;

- идеальное политико-экономическое устройство социума – неограниченный капитализм, при котором все участники рынка заключают добровольные сделки друг с другом; при этом экономика должна быть полностью отделена от государства, задачей которого является исключительно обеспечение безопасности.

Нужно заметить, что в перечисленных выше положениях кроется ряд противоречий. Академические философы преимущественно критикуют А. Рэнд. Однако её версия объективизма приобрела значительное влияние в среде либертарианцев и американских консерваторов.

Среди оснований для критики наиболее часто упоминается, что в своих рассуждениях Рэнд своеобразно трактует логические принципы Аристотеля, в частности, «закон непротиворечивости» («А есть А»). Из этого Рэнд выводит своё обоснование эгоизма, игнорируя тот факт, что логические принципы сами по себе могут только проверять непротиворечивость. Однако они не могут установить истину! А. Рэнд же, по мнению её критиков, претендует на то, чтобы выводить из логики не только факты, но и этические правила, и экономические законы (что, в общем-то, не имеет достаточных оснований).

К тому же, талантливый человек – не обязательно человек порядочный. Тут хочется упомянуть произошедшую 7 мая 2021 г. кибератаку хакеров на крупную американскую трубопроводную систему Colonial Pipeline, следствием которой стала остановка работы всех трубопроводов системы на пять дней и топливный кризис на значительной части восточного побережья США. Нужно признать, что хакерская преступная группировка DarkSide, пользуясь своим интеллектуальным потенциалом, весьма "талантливо" заработала деньги... А отдельные заправочные сети не менее "талантливо" (и вполне по законам рынка) воспользовались этим внезапным дефицитом и взвинтили цены... То же самое происходило и в фармацевтической промышленности в пики пандемии SARS-CoV-2. Но как государство может не вмешиваться в подобных случаях? Очевидно, что "Laissez-faire" концептуально терпит крах в серьёзных кризисных ситуациях.

По нашему мнению, занятие той или иной крайней позиции неизбежно приводит к дисбалансу. Чрезмерный государственный патернализм (например, в таких формах, как коммунизм, маоизм, фашизм) ведёт к деградации гражданского общества, к тоталитарному мышлению, к подавлению личностной инициативы, к несвободе, безответственности, к социальному иждивенчеству... Какая именно комбинация вариантов установится – зависит от социальной структуры общества в определённый исторический момент. Государство должно создавать базовые условия для развития, поощрять,

стимулировать, охранять порядок, поддерживать благие (для всего общества) начинания, но не принимать все решения *вместо* граждан. В этом смысле принцип *Laissez-faire* следует принимать во внимание.

Вместе с тем, неограниченная реализация воли, идей и желаний отдельных талантливых индивидов, полное самоустранение государства от социально-экономических вопросов, безоговорочное доверие к "невидимой руке рынка", ... —это прямая дорога к острому социальному кризису, к гражданским конфликтам (классового характера), к возврату в состояние "войны всех против всех". Потому что талант, интеллект, инициативность, предприимчивость, изобретательность и другие важные *качества* небольшого числа людей, *которые* исторически стоят за обеспечением прогресса во всех его формах, и усилиями которых создавались предпосылки для роста уровня и продолжительности жизни, — все эти несомненно положительные качества и амбиции совершенно необязательно и далеко не всегда сопряжены с морально-этическими императивами, с истинной гуманностью, со стремлением хоть к какой-то социальной справедливости и желанием установить относительное "всеобщее благо". Особенно это заметно в условиях пандемии.

Секція 3

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Кадієвська Ірина Аркадіївна – доктор філософських наук, професор, зав. кафедри філософії, політології та права Одеської державної академії будівництва та архітектури

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

В сучасному світі все більш помітними стають тенденції звуження сфери природного спілкування на тлі розширення різних платформ спілкування віртуального та дистанційного. Сучасна ситуація істотно ускладнилась в умовах пандемії COVID19. Це глобальне явище насправді змінило звичний нам світ, посилюючи старі та породжуючи нові медичні, економічні, політичні, духовні та соціальні проблеми. З філософської точки зору, сучасна пандемія може розглядатись, насамперед, як цивілізаційна криза, яка несе в собі цілий спектр випробувань, небезпек та загроз для всього людства. В цьому контексті не стало несподіванкою й виникнення багатоаспектних та складних проблем в освітній сфері. Особливої уваги, безумовно, заслуговують тенденції динамічного розвитку дистанційної освіти.

Дистанційна освіта передбачає віртуальну комунікацію студентів та викладачів за допомогою сучасних інформаційних технологій. Таким чином, з огляду на новітні умови, дистанційну освіту можна впевнено назвати однією з найважливіших складових такої модернізації навчання, яка, завдяки інтернету, істотно розширює коло тих, хто може отримати освітні послуги. Дистанційна освіта, безумовно, містить в собі як суттєві переваги, так і серйозні недоліки. Серед помітних мінусів можна назвати певні труднощі, пов'язані із ідентифікацією студентів, які навчаються. Сьогодні надзвичайно багато викладачів зіткнулись з актуальною проблемою контролю роботи студентів в дистанційному форматі. Не менш важливими є чисто технічні проблеми, пов'язані із певними збоями в роботі інтернету під час навчальних, а також екзаменаційних заходів. Поряд із цим серед важливих позитивних факторів дистанційної освіти можна назвати помітне полегшення навчального процесу для студентів із міст та селищ, віддалених від вищих навчальних закладів. Серед недоліків дистанційної освіти знову ж таки можна виділити катастрофічне звуження особистих контактів викладачів та студентів.

Однак, однією із найважливіших проблем дистанційної освіти є небажання деяких викладачів серйозно опановувати новітні інформаційні технології. І, не дивлячись на те, що у відношенні до дистанційної освіти можуть проявлятися різні позиції, такому недбалому ставленню до своєї роботи немає і не може бути ніяких виправдань! Разом з тим, з філософської, психологічної, а також медичної точки зору важливо прояснити питання про те, чи здатне дистанційне спілкування повноцінно замінити всі сфери публічного

спілкування без шкоди для фізичного та психологічного здоров'я громадян? В контексті подій, що відбуваються нашого часу дана проблема дійсно набула статусу однієї з найбільш актуальних та обговорюваних. Саме ця проблема перетворилась на об'єкт пильної уваги різноманітних фахівців, які нерідко дотримуються діаметрально протилежних точок зору.

Однак більшість компетентних педагогів як і раніше переконані в тому, що освіта ні в якому разі не повинна перетворюватись на стандартизований механізм трансляції та перевірки знань. Вона має орієнтуватись на виявлення та розвиток творчої індивідуальності студентів з тим, щоб кожен слухач в подальшому міг блискуче реалізувати себе та легко адаптуватися в сучасному соціумі.

Список використаних джерел

1. Педагогический менеджмент и управление развитием образования. Коллективная монография / Т.М. Баймолдаев, В.И. Безруков, И.А. Носков, Н.А. Соловова - Алматы-Самара, 2007. - 466 с.
2. Шахмаев Н.М. Технические средства дистанционного обучения. М. – «Знание», 2010. – 276 с.
3. Демина, Л. Д. Психическое здоровье и защитные механизмы личности / Л. Д. Демина, И. А. Ральникова. — Барнаул : Изд-во Алтайского гос. ун-та, 2000. — 123 с.

Кулаков Микола Валерійович – магістрант I курсу соціально-гуманітарного факультету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

ИНТЕРНЕТ КАК ИСТОЧНИК ИНФОРМАЦИИ В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ

У современных студентов достаточно обширное поле для получения знаний и разносторонней новой информации. Им необходимы посторонние источники информации как для саморазвития, так и для самого учебного процесса в вузах, поскольку не все аспекты любого предмета можно узнать только слушая лекции. Если в прошлом веке за дополнительной информацией шли в библиотеки, с трудом выискивая нужные строки, то сейчас всё находится быстро и эффективно при помощи технологий и мировых сетей. Но так ли на самом деле просто и надёжно искать информацию в современных источниках?

Вследствие социальных трансформаций у нового поколения в корне изменилось отношение к обучению и способам получения высшего образования. Благодаря появлению электронных носителей информации и сети Интернет усилились и требования к студентам при выполнении самостоятельных заданий. Будь то реферат или любая другая работа, современный студент начинает искать нужную ему информацию в сети, поскольку это быстро и удобно. В этом кроется одна из главных проблем

получения знаний студентом. Как отметила А. Комарова в своём исследовании источников из сети Интернет, студенты берут информацию из Интернета, совершенно не вдумываясь в её достоверность. Преподавателями предполагается, что студент будет тщательно отбирать литературу для своей работы в сети, но на самом деле ученики, дабы облегчить себе работу, просто вводят ключевые слова их темы в поисковике, и выбирают первый попавшийся материал, быстро пробежавшись глазами по первому абзацу этого материала. Они просто копируют попавшуюся информацию, не вдумываясь в неё и не убеждаясь в правильности написанного. Именно поэтому уровень знаний студентов остаётся на прежнем месте, и они не усваивают для себя нового, так и оставив в своих приоритетах только получить высокий балл за реферат. Ещё большую проблему составляет и то, что в Интернете можно найти уже готовые работы, и выдать за свои, поскольку не все преподаватели проверяют работы студентов на наличие плагиата.

В наше время преподаватели по-прежнему рекомендуют студентам использовать для выполнения работ различные печатные издания в библиотеках, но студенты редко прислушиваются к этому, предпочитая электронные варианты учебников и легкодоступные статьи в Интернете. Несмотря на то, что поиск необходимого материала по книгам кропотливая и не кратковременная работа, именно такой способ подготовки обеспечит студенту знание материала и закрепление его в своей памяти. Отбирая нужную информацию в книгах, студент анализирует всё то, что он прочёл, сопоставляет со своей темой, и тем самым машинально усваивает в голове прочитанное. Электронные варианты книг также можно использовать.

Проблема же Интернета кроется в нескольких аспектах. Первый состоит в том, что публикации статей доступны абсолютно каждому человеку, и информация, изложенная им в его творении, зачастую может быть далека от истины. Даже если она написана в научном стиле, ничто не отменяет присутствия в ней дезинформации. Как правило, студентов не волнуют такие мелочи, и они свободно берут первые максимально похожие к заголовку их темы статьи. И очень часто это заканчивается тем, что при проверке скопированного материала преподаватели находят множество расхождений в истине поставленного вопроса темы, и в том, что преподнёс студент. Отсутствие какого-либо мышления и использование сомнительной информации не только приводит к отсутствию знаний у студента, а порой и к провалу при сдаче самостоятельного задания. Второй же аспект заключается в том, что даже если статья, найденная студентом в теории правильная, но он попросту скопировал её и не усвоил данный материал, то это также будет бессмысленной для его умственного развития тратой времени. Рассчитывая попросту прочесть текст реферата, не вдумываясь в то, о чём говорится, студент получает свою оценку, и найденная им информация тотчас выветривается из его головы. Теряется первоначальная цель самостоятельного задания – отложить в голове студента определённый набор знаний по данной теме. При сдаче экзамена знания об этой теме вновь пригодятся, но студент уже давно не будет помнить о том, что он когда-то подобрал, использовал, и выбросил из головы как

ненужную информацию. Студентами попросту забывается тот факт, что приобретённые навыки и знания при обучении им нужны для будущей профессии, если они устроятся по специальности. Из всего этого следует, что использование сети Интернет, пусть и быстрое решение задачи, но довольно ненадёжное и расплывчатое.

Однако следует настаивать не на том, что Интернет при обучении вреден, а на том, что неправильное его использование служит снижению работоспособности мышления у студентов и усложнению получения знаний. Если же вдумываться в прочитанное, анализировать его, сопоставлять с нужной темой, а также сверять информацию данной статьи с другими источниками, то результат будет таким же положительным, как и отбор информации из печатной литературы. Главное – это использовать любые подручные в обучении средства с умом и упорностью, будь то книга или статья из сети.

Подводя итоги, следует отметить, что нельзя считать Интернет самым надёжным источником информации, но в то же время не следует его отвергать и определять как источник деградации студентов. Проблема не в самом Интернете и его содержании, а в тех людях, которые его используют для своих целей. Те, кто находят материал быстро и, не раздумывая, берут его для своей работы – искусились на быстрое решение поставленного вопроса, и сами виноваты в своём провале. Для решения данной проблемы необходимо обязать студентов к самостоятельному воспроизведению найденного ими материала. И большинство преподавателей именно так и поступает – для сдачи реферата необходимо сначала его пересказать словами. Пока студенты размышляют над изучаемыми ими темами и способны анализировать прочитанное – тогда процесс обучения и будет проходить с пользой.

Список використаних джерел

1. Женетль С. Н. - ИСТОЧНИКИ ИНФОРМАЦИИ И СОВРЕМЕННЫЕ СРЕДСТВА ОБУЧЕНИЯ В ВУЗЕ / С.Н. Женетль — СПб.: ББК 74, 2009 – 16 с.
2. Авинаш К. - Характеристики Веб-аналитика 2.0 на практике. Тонкости и лучшие методики 2016 / К. Авинаш — СПб.: Диалектика, 2016 – 280 с.
3. Комарова А. А. - Развитие у студентов умения анализировать и отбирать информацию в сети Интернет / А. А. Комарова — 2014 – 19 с.

Секція 4

**КУЛЬТУРА БІЗНЕСУ В УМОВАХ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ
ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА**

Атаманюк Зоя Миколаївна – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

**ДО ПИТАННЯ ВИНИКНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ В
УКРАЇНІ**

Українська соціально-економічна наука пройшла довгий шлях розвитку від періоду економічної думки, коли у свідомості людини знаходили примітивне відображення економічні явища, до економічної науки, тобто сформованої системи знань про економічний устрій суспільства. З часом викристалізувалася українська економічна теорія – економічне вчення, система наукових принципів, що узагальнюють практичний досвід та відображають закономірності природи, суспільства, економічного мислення.

Становлення українського народу як окремої етнічної спільноти відбувалося на основі праслов'янського населення, що входило раніше до складу єдиної Давньоруської держави (IX-XII ст.). Важливим моментом етнічної історії українців було те, що вона формувалася в районах, що становили колись ядро території Давньоруської держави. Відносно затяжний характер процесу формування українського народу й української держави ускладнювався і сповільнювався постійними спробами Литви, Польщі, Туреччини, Угорщини й інших сусідніх феодальних держав включити до свого складу українські землі й українське населення [4, с. 9].

Економічна думка України періоду Київської Русі найбільше широко відображена в літературній пам'ятці «Руська правда» (XI ст.). У цьому найдавнішому кодексі законів української держави міститься багатий матеріал, що свідчить про існування ознак досить розвиненого ринкового господарства. Зокрема, законом охоронялася приватна власність, визначалася міра покарання за зазіхання на неї. Князі і бояри мали виняткове і спадкоємне право на землю, позбавити якого їх не мав змоги навіть великий князь.

«Руська правда» повідомляє нам про систему грошових одиниць та їхню функцію обігу і заощадження в зазначений період. На відміну від західноєвропейських держав раннього Середньовіччя, де лихварство вважалося гріховним, у Київській Русі воно законодавчо регулювалося. «Руська правда» затверджує порядок забезпечення майнових інтересів кредитора, їхню охорону, умови, у відповідності з якими вимога повернення позики має юридичну чинність, порядок стягнення боргів тощо. Звертає на себе увагу те, що «Руська правда», по суті, не обмежувала розміру відсотка. Регулювання

здійснювалося тільки відносно відсотка за позику на порівняно короткий термін (від місяця до року). Позиковий відсоток у Київській Русі був дуже високим [4, с. 13].

У багатогранному творі «Повість временних літ» (кін. XI-XII ;т.), автором якого був чернець Києво-Печерського монастиря Нестор, вказувалося, що джерелом усякого багатства є праця. Визнаючи природним поділ праці в суспільстві на розумову і фізичну, Нестор підкреслює, що для благополуччя держави однаково важливі обидва види праці – і мудреця, і ремісника. Для суспільства необхідні усі види виробництва, що збагачують державу. Важливим, на думку Нестора, став і поділ праці в процесі виробництва, тому що він сприяв удосконалюванню майстерності [4, с. 12].

У документах пізнього Середньовіччя зафіксоване значне поширення в Україні вотчинної форми власності на землю, вона тлумачилася як така, що давалася в спадкоємне володіння з дозволом обміну, дарування, продажу (маєтку). Ряд грамот обумовлював можливість вилучення вотчини у власника на користь держави, але з наданням грошової компенсації, що заздалегідь фіксувалося у жаловальній грамоті» на право володіння вотчиною.

З тих часів до нас дійшли деякі актові матеріали, що свідчать про ведення обліку доходів і майна. Економічна думка відображає розвиток лихварства. Позикові грамоти свідчать, що кредитні операції здійснюються під заставу майна, у тому числі й земельних володінь. Таким чином, земля стає товаром [4, с. 13].

Як показують статистичні записи, основною одиницею оподаткування в різних українських землях були плуг, рало, двір, дворище в сільській місцевості, будинок – у містах, що свідчить про збереження стародавніх мір оподаткування, що застосовувалися ще з Київській Русі.

Унікальним документом, що став найвищим досягненням і підсумком української суспільної думки козацької пори, була Конституція Пилипа Орлика. «Ідеї, виражені в цьому документі, є результатом майже тисячорічного соціально-економічного і політичного розвитку України, свідченням високого рівня самосвідомості нації» [4, с. 13].

Конституція П. Орлика стояла на захисті приватної власності. Щоб не допускати обезземелювання рядових козаків і концентрації старшинського землеволодіння, що у тодішніх умовах вело до відродження феодально-кріпосницьких відносин, стаття 10 Конституції забороняла старшині забирати в рядових козаків землю чи силою змушувати продавати її.

Велика увага приділена в Конституції фінансовим справам. Конституція відокремлювала державну скарбницю від гетьманської і передавала її в розпорядження генерального скарбника. Таким шляхом створювалися б державні фінанси [4, с. 14].

Те, що Конституція поставила проблеми торгівлі, свідчило про розвиток товарно-грошових відносин у Гетьманщині. Якщо базари і торги обслуговувалися тільки місцевими ринками, які забезпечували економічний зв'язок між містом і селом, то ярмарки зв'язували між собою різні райони України і були ознакою, що відбувалося становлення внутрішнього ринку.

Конституція визначала деякі напрямки поліпшення системи оподаткування населення. Скасувавши ненависні народу державні монополії, оренди, відкупи, Генеральна Рада повинна була знайти інші засоби для утримування козацького війська, яке знаходилося в розпорядженні гетьмана і виконувало військово-поліцейські доручення [4, с. 14].

У соціально-економічній політиці українських гетьманів, починаючи з П.Сагайдачного, приділялася увага соціальному захисту населення. Хоча першу Конституцію України і не втілили в життя, усе-таки вона залишилася однією з найвідоміших пам'яток політичної й економічної думки.

Після возз'єднання Лівобережної і Правобережної України, після другого (1793 р.) і третього (1795 р.) розділів Польщі і звільнення Північного Причорномор'я склалися умови, що прискорили процес етнокультурної консолідації українців, сприяли спеціалізації різних галузей сільського господарства і промисловості, розвитку внутрішньоукраїнських економічних зв'язків і одночасно залучали Україну до єдиного національного ринку.

Після скасування кріпосного права в Україні розвиток капіталістичних відносин у всіх сферах господарства значно прискорився.

Вже в період капіталізму під впливом проникнення в село товарних відносин і міських форм побуту поступово зживаються деякі архаїчні звичаї й обряди, поширюються нові елементи в матеріальному побуті і духовному житті селянства, яке становило більшість населення (європейський костюм, нові типи життя, модифіковані знаряддя виробництва й ін.). Цей процес супроводжувався подальшим соціальним і економічним розшаруванням селянства, руйнуванням його найбільшій частини, масовим землеробським і неземлеробським відходом [4].

Відмітною рисою розвитку і викладання політичної економії в університетах України було те, що воно засновувалося на найвищих досягненнях світової економічної думки. З початку XIX ст. чітко просліджується зв'язок з ідеями А. Сміта, на основі яких формувалася розвивалася політична економія в Україні. Видатний український вчений-економіст М.А. Болудянський (1769-1847). Він першим з українських економістів у 1806-1808 р. виклав і спробував розвинути основні положення Смітового «Багатства народів». М.А. Болудянський правильно визначив «теорію Адама Сміта, засновану на праці й обміні», як систему, що вбачає джерело багатства народу «у міновій цінності усіх виробів» [3, С. 3-15.].

Харківський, Київський і Новоросійський (зараз - Одеський) університети стали своєрідними опорними пунктами класичної політичної економії не тільки в Україні, але й у всій Російській імперії. Найбільш відомими представниками класичної школи були професори Т. Ф. Степанов, В. І. Вернадський, Г. М. Цехановецький, М. М. Вольський та ін. Українські вчені переважно зверталися до трактування проблем вартості та розподілу, капіталу, грошей і т.д. А. Сміта та Ж.-Б. Сея. Разом з тим у них не було спрощеного зведення природи людини до примітивного «гомо економікус» А. Сміта (тобто людини економічної, котра у своїй діяльності керується винятково особистими егоїстичними інтересами). Турбота про примноження національного багатства

поєднується в них з розумінням того, що досягнення успіху є можливим тільки на основі духовності, освіти і морального оздоровлення суспільства. Звідси – критика тез Сміта про продуктивну працю, багатство [2, С. 25-26.].

У розвитку ідей класичної школи в Україні досить помітно розрізняються два етапи. Перший з них охоплював період до 60-х рр. XIX ст. і характеризувався впливом фізіократії та більш пізніх варіантів класичної політичної економії. Найбільш відомим представником фізіократичної школи, що з'явилася в Україні набагато пізніше, ніж на Заході, був Василь Каразін (1773-1842), ініціатор заснування Харківського університету і реформи освіти в Російській імперії. Досить оригінально український учений вирішував питання про зв'язок народного благополуччя, підприємництва і управління. Він підкреслював, що «народна розкіш тільки породжує дух промисловості в державах». В. Каразін розрізняв матеріальне, моральне і політичне благополуччя народу, вбачав його пряму залежність від зростання народонаселення, а також від способу управління [1, С. 25-26.].

Для виявлення особливостей розвитку українців та їхньої відмінності від інших народів проаналізовано не тільки об'єктивні характеристики, заковані в економіці, соціальному, політичному і суспільному устрої, але й суб'єктивні, духовно-психологічні особливості. Національний характер, що безпосередньо пов'язаний з економічним мисленням нації – це певна абстракція від реалій існування етнопонаціонального співтовариства, узагальнення найбільш розповсюдженого соціально- психологічного типу, що існує в Україні. У певній мірі це є створенням «ідеального типу українця». І тільки в такому сенсі подібне дослідження є виправданим, оскільки може стати основою для поглиблення аналізу історичного розвитку співтовариства і прогнозів його майбутнього.

Для українського суспільства сьогодні це стає цілком реальною перспективою, якщо воно не встигне сформувати досить сильне ядро, здатне до рішучого протистояння процесу саморуйнування, до конструктивної дії.

Список використаних джерел

1. Васильчук Ю. А. Постиндустриальна економіка и развитие человека / Ю. А. Васильчук // Мировая экономика и международные отношения. – 1997. – № 9-10. – С. 25–26.
2. Вебер А. К вопросу о социологии государства и культуры / Альфред Вебер / Культурология. XX век. Антология / гл. ред. и сост. : С. Я. Левит, Л. Т. Мильская. – М. : Юрист, 1995. – С. 497–539.
3. Киселев Г. С. Постмодерн и христианство / Г. С. Киселев // Вопросы философии. – 2001. – №12. – С. 3–15.
4. Проблема людини в сучасній філософії: монографія / за ред. Л. М. Нікітіна. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2008. – 219 с.

Врайт Галина Яківна - кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ГУ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Пазюк Руслана Юрївна – студентка 4-го курсу менеджменту соціокультурної діяльності, кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

БІЗНЕС-КУЛЬТУРА МЕНЕДЖМЕНТУ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Культура дуже впливає на ведення бізнесу. Існує багато аспектів бізнесу на які культура впливає найбільше. Фахівці помиляються, думаючи, що культурні особливості не є змістовними. Найбільшою помилкою є домисел, що люди міркують однаково лише тоді, коли однаково одягаються, мають однакові манери поведінки, у виборі слів бізнес-середовища. Однак, на сьогодні, існує широкий спектр культурних нівелювань, і ці нівелювання впливають на те, як люди ведуть бізнес. Культура сприяє на багато речей в бізнесі: підвищення бізнесу, фізична та усна взаємодія, прийняття рішень та ведення переговорів, керування робітниками та проектами, схильність до ризику, маркетинг, продажі і розподіл. Досі більшість людей думає, що бізнес – це лише гарний заробіток та його основні принципи. Не дивлячись на те, що люди ведуть бізнес з тими людьми, які їм подобаються або підходять, довіряють та розуміють, вони зосереджені лише на суті. Культура, в свою чергу, обумовлює всі ці проблеми.

Культура ілюструє прийняті норми та цінності та традиційну поведінку групи. Одним із визначень культури є "спосіб, яким ми тут займаємося". Однак культура також еволюціонує з часом. Культура кожної країни має свої переконання, цінності та діяльність. Іншими словами, культуру можна визначити як сукупність колективних переконань, цінностей та поглядів.

Культура є ключовою складовою бізнесу та впливає на стратегічний напрямок бізнесу. Культура впливає на управління, рішення та всі ділові функції від бухгалтерії до виробництва. Ви можете зараз думати переважно про національну культуру, але це лише один аспект, бізнес-культура - це власний унікальний вимір, який включає підйом на правильну ногу, зустрічі, переговори, формальності, використання соціальних мереж, стажування та розміщення на роботі та інші елементи виділено на цьому веб-сайті.

Культура бізнесу пов'язана з поведінкою, етикою, етикетом тощо. Культура бізнесу включатиме цінності, бачення, стиль роботи, переконання та звички організації.

Бізнес-культура є основною складовою менеджменту соціокультурної діяльності. Соціокультурна діяльність – це відтворення та зміна існуючих соціальних відносин людей методами культури та мистецтва. Основний зміст соціокультурної діяльності підпорядкований наявному соціокультурному замовленню. Здебільшого, соціокультурна діяльність окреслює собою

культурну активність індивідуумі, соціальних груп, організацій, органів влади зі творення і розповсюдження культурних цінностей формування у людей певного світогляду, задоволенню культурних потреб, розвитку творчих здібностей і створення комфортного культурного середовища.

Соціокультурна діяльність – це діяльність культурних процесів, виробів, яка перетворюється в бізнес. Щоб досягти успіху в культурній сфері по-перше потрібно добре проаналізувати усі бізнес процеси, принципи ведення культурного бізнесу та механізми. По-друге, виробники культурної діяльності повинні діяти на культурного споживача. З розвитком економіки країни та новітніх технологій, виробництво культурної діяльності має змінювати свій товар, і при цьому, важливо враховувати погляди та вподобання споживача.

Для того, щоб регулювати процеси культурного бізнесу ми розглядаємо термін менеджмент соціокультурної діяльності. Це професія майбутнього, адже менеджмент – це управління, якщо соціокультурної діяльності, тоді управління культурної діяльності. Це можуть бути громадські організації, різноманітні підприємства та навіть, підприємницька культурна діяльність. Вплив менеджменту соціокультурної діяльності на культурний та соціальний розвиток України є дуже великий. Адже він являє собою з'єднувальний механізм між культурою і бізнесом, а масштаби такої діяльності є значно великими.

Отже, розвиток бізнес-культури значно впливає на просування ринку України, це стосується як економічного так і культурного. Тому показники виробництва та споживання культури є цінними в культурній сфері. Проблема соціокультурної діяльності, яка ще й до сьогодні залишається невирішеною і досліджується з будь-яких сторін, потребує і надалі більшого дослідження.

Список використаних джерел

1. Гудзь О. Є. / Економіка. Менеджмент. Бізнес : наук. журнал // засн.: Держ. ун-т телекомунікацій ; редкол.: О. Є. Гудзь (голов. ред.) [та ін.] - Київ : Держ. ун-т телекомунікацій, 2019.
2. Котлер Ф., Касліоне А. / Хаотика: управління та маркетинг в епоху турбулентності : пер. с англ. // Київ : Хімджест, Пласке, 2009. С. – 208
3. Веденеев Д. В. / Культура і сучасність : альманах // засн.: Нац. акад. керівних кадрів культури і мистецтв ; редкол.: Д. В. Веденеев (голов. ред.) [та ін.]. - Київ, 2002-2018.
4. Шаповалова Т. В. / Проектна діяльність у підприємстві : на допомогу військовослужбовцю, звільненому у запас // Київ : [б. в.], 2017. С. - 138
5. Чеповий В. / Бізнес : щотижневий супіл.-політ. та ділове видання // редкол.: В. Чеповий, В. Полевий (голов. ред.) [та ін.]. - Київ : Український Бізнес Хаб, 2019.

ЗМІСТ

Борінштейн Євген Русланович РОЗВИТОК ЛЮДСТВА: ВІД БІОЛОГІЧНОГО СТАНУ ДО СОЦІОКУЛЬТУРНОГО (ТОЧКА ЗОРУ СОЦІАЛЬНОГО ФІЛОСОФА)	4
Aksonova V. I., Sklovsky I.Z.	7
METHODOLOGICAL CONCEPTS OF PHILOSOPHY AND SCIENCE USED IN THE COGNITIVE ACTIVITY OF A MODERN RESEARCHER	
Добролюбська Юлія Андріївна	10
ДО КЛАСИФІКАЦІЇ КЛЮЧОВИХ ПАРАДИГМ ІСТОРІОПИСАННЯ	
Секція 1	
СОЦІОКУЛЬТУРНІ ЗАСАДИ ТРАНСФОРМАЦІЙ ЦІННІСНОЇ СФЕРИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ СУСПІЛЬСТВА	
Galytska Iuliia	14
HERMENEUTIC INTERPRETATION AND THE NOTION OF «MISTAKE» IN POSTMODERNITY	
Атаманюк Зоя Миколаївна, Головська Ірина Георгіївна, Тростян Олена Андріївна	15
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТРИВОЖНОСТІ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ У ДОРОСЛИХ ОСІБ	
Борінштейн Євген Русланович, Скловський Ігор Зіновійович, Оніщенко Ірина Олегівна	17
СОЦІОПСИХОЛОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ СТУДЕНСТВА В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ	
Врайт Галина Яківна, Глотова Ірина Валеріївна	21
ГЕНЕЗА СТАНОВЛЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ ТРАНСГУМАНІЗМУ	
Начев Андрій Петрович	23
ДИНАМІКА СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	
Ніколаєва Іванна Борисівна	25
РОМАН «МІСТО» ВАЛЕР'ЯНА ПІДМОГИЛЬНОГО: У ВИТОКІВ УКРАЇНСЬКОГО ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМУ	
Новокшонова Наталія Александровна	27
МИФОЛОГЕМИ «ЖЕНЩИНЫ-МАТЕРИ» И ИХ ТРАНСФОРМАЦИИ В ПОСТМОДЕРНИЗМЕ	
Міхальова Юлія Олександрівна	30
ПРАВОВА КУЛЬТУРА ОСОБИСТОСТІ ЯК ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ ЦІННІСНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В СУСПІЛЬСТВІ	
Цибра Микола Федорович	32
СОЦІАЛЬНИЙ ТОНУС ЯК ІНДИКАТОР ЗРІЛОСТІ ОСОБИСТОСТІ	

Чекуріна Оксана Валеріївна	34
ЦІНІСТЬ СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	

Секція 2

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ МОЛОДІЖНОГО СОЦІУМУ

Врайт Галина Яківна, Семанчук Анна Сергіївна	36
НЕДЕРЖАВНІ ОРГАНІЗАЦІЇ КУЛЬТУРИ ТА ЇХ ДІЯЛЬНІСТЬ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	
Гюльхан Юлія Борисівна	38
МЕНТАЛЬНІСТЬ ЯК РЕСУРС ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА	
Парадюк Олена Олександрівна	40
ТИПОЛОГІЧНО СТІЙКІ ПІДХОДИ ДО ПОНЯТТЯ «ІСТОРИЧНА СВІДОМІСТЬ»	
Поплавська Тетяна Миколаївна, Дін Юйцзін	44
ГЛОБАЛІЗАЦІЯ І ГЛОБАЛЬНА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	
Семко Яна Сергіївна	47
ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНЕ РОЗУМІННЯ «ЕТОСУ» КУЛЬТУРИ	
Стовпець Олександр Васильович	50
ФИЛОСОФИЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ІНДИВІДУАЛІЗМА І ПРИМЕНИМОСТЬ ПРИНЦИПА LAISSEZ-FAIRE В УМОВИХ ПАНДЕМІИ	

Секція 3

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Кадієвська Ірина Аркадіївна	53
ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ	
Кулаков Микола Валерійович	54
ІНТЕРНЕТ КАК ИСТОЧНИК ИНФОРМАЦИИ В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ	

Секція 4

КУЛЬТУРА БІЗНЕСУ В УМОВАХ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Атаманюк Зоя Миколаївна	57
ДО ПИТАННЯ ВИНИКНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ	
Врайт Галина Яківна, Пазюк Руслана Юріївна	61
БІЗНЕС-КУЛЬТУРА МЕНЕДЖМЕНТУ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	

Збірник матеріалів

IV Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених

“КОНЦЕПТИ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО
СУСПІЛЬСТВА”

(Одеса, 21-22 травня 2021 року)

Адреса редакції:

Україна, 65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 26, каб. 73 Тел.: (0482)
732-09-52

Здано на виробництво – 28.05.2021. Підписано до друку з оригіналу-макета – 30.05.2021. Формат по ISO 216 A4, 297x210, 1/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Ум. друк. арк. 4,1. Наклад 100 прим. Інформаційно-видавничий центр Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» 65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 26 тел.: (048) 732-09-52